

اتحادیه صادرکنندگان فرآورده های
نفت، گاز و پتروشیمی ایران

گزارش مابنه معاملات خوراک پالایشگاهی

آبان ۱۴۰۴

شناسنامه گزارش

تهیه شده در دپارتمان پژوهش و آمار اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی ایران

عنوان گزارش: گزارش ماهانه معاملات خوراک پالایشگاهی؛ آبان ۱۴۰۴

گردآوری و تدوین: مهتاب ابراهیمی

ناظر: فریدون اسعدی، هادی ابراهیمی

نوع گزارش: تحلیلی

شماره گزارش: ۱۴۰۴/۶۱۰۱۱

تاریخ انتشار: آذرماه ۱۴۰۴

فهرست

۱. مقدمه..... ۱
۱. میعانات گازی..... ۱
- ۱-۱. وضعیت عرضه و تقاضای میعانات گازی..... ۱
- ۱-۲. ارزیابی رفتار قیمتی و میزان رقابت در معاملات میعانات گازی..... ۲
- ۱-۳. سهم پالایشگاه‌ها از عرضه کل میعانات گازی..... ۳
۲. وکیوم باتوم..... ۴
- ۲-۱. وضعیت عرضه و تقاضای وکیوم باتوم..... ۴
- ۲-۲. ارزیابی رفتار قیمتی و میزان رقابت در معاملات وکیوم باتوم..... ۵
- ۲-۳. سهم پالایشگاه‌ها از عرضه کل وکیوم باتوم..... ۹
۳. روغن پایه..... ۹
- ۳-۱. وضعیت عرضه و تقاضای روغن پایه در آبان‌ماه به تفکیک شرکت و گرید..... ۱۰
- ۳-۱-۱. وضعیت عرضه و تقاضای روغن پایه؛ نفت ایرانول..... ۱۰
- ۳-۱-۲. وضعیت عرضه و تقاضای روغن پایه؛ نفت بهران..... ۱۰
- ۳-۱-۳. وضعیت عرضه و تقاضای روغن پایه؛ نفت پارس..... ۱۱
- ۳-۱-۴. وضعیت عرضه و تقاضای روغن پایه؛ نفت سپاهان..... ۱۲
- ۳-۲. ارزیابی رفتار قیمتی و میزان رقابت در معاملات روغن پایه..... ۱۲
- ۳-۲-۱. رفتار قیمتی و میزان رقابت در معاملات روغن پایه؛ نفت ایرانول..... ۱۲
- ۳-۲-۲. رفتار قیمتی و میزان رقابت در معاملات روغن پایه؛ نفت بهران..... ۱۴
- ۳-۲-۳. رفتار قیمتی و میزان رقابت در معاملات روغن پایه؛ نفت پارس..... ۱۴
- ۳-۲-۴. رفتار قیمتی و میزان رقابت در معاملات روغن پایه؛ نفت سپاهان..... ۱۶
- ۳-۳. تحلیل ساختار بازار گریدهای مشترک روغن پایه و سهم تولیدکنندگان..... ۱۶
۴. اسلاک واکس..... ۱۸
- ۴-۱. وضعیت عرضه و تقاضای اسلاک واکس در آبان‌ماه به تفکیک شرکت و گرید..... ۱۸
- ۴-۱-۱. وضعیت عرضه و تقاضای اسلاک واکس؛ نفت ایرانول..... ۱۸
- ۴-۱-۲. وضعیت عرضه و تقاضای اسلاک واکس؛ نفت بهران..... ۱۹

- ۳-۱-۴. وضعیت عرضه و تقاضای اسلاک واکس؛ نفت پارس..... ۲۰
- ۴-۱-۴. وضعیت عرضه و تقاضای اسلاک واکس؛ پالایش نفت پایا..... ۲۰
- ۵-۱-۴. وضعیت عرضه و تقاضای پارافین واکس؛ نفت سپاهان..... ۲۱
- ۲-۴. ارزیابی رفتار قیمتی و میزان رقابت در معاملات اسلاک واکس..... ۲۲
- ۱-۲-۴. رفتار قیمتی و میزان رقابت در معاملات اسلاک واکس؛ نفت ایرانول..... ۲۲
- ۲-۲-۴. رفتار قیمتی و میزان رقابت در معاملات اسلاک واکس؛ نفت بهران..... ۲۴
- ۳-۲-۴. رفتار قیمتی و میزان رقابت در معاملات اسلاک واکس؛ نفت پارس..... ۲۴
- ۴-۲-۴. رفتار قیمتی و میزان رقابت در معاملات اسلاک واکس؛ پالایش نفت پایا..... ۲۴
- ۵-۲-۴. رفتار قیمتی و میزان رقابت در معاملات اسلاک واکس؛ نفت سپاهان..... ۲۵
- ۳-۴. تحلیل ساختار بازار گریدهای مشترک اسلاک واکس و سهم تولیدکنندگان..... ۲۶
- جمع بندی ۲۷

مقدمه

بازار فرآورده‌های میانی و خوراک زنجیره پالایش و پتروشیمی، به‌ویژه محصولاتی مانند میعانات گازی، وکیوم‌باتوم، روغن پایه و اسلاک‌واکس، نقش تعیین‌کننده‌ای در پایداری تولید، جهت‌دهی جریان‌های تجاری و شکل‌گیری قیمت‌ها در صنایع پایین‌دستی ایفا می‌کند. بررسی عملکرد این محصولات در بستر بورس انرژی و بورس کالای ایران، امکان ارزیابی شفاف‌تری از وضعیت عرضه، سطح تقاضا، شدت رقابت و ساختار بازار را فراهم می‌سازد و به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای تحلیل رفتار بازیگران اصلی این زنجیره محسوب می‌شود.

در این گزارش، وضعیت معاملات محصولات یادشده طی آبان‌ماه ۱۴۰۴ با تمرکز بر سه محور اصلی عرضه و تقاضا، رفتار قیمتی و ساختار بازار مورد بررسی قرار گرفته است. در هر بخش، ابتدا الگوی عرضه و تقاضای شرکت‌ها به تفکیک محصول و گرید تحلیل شده، سپس میزان رقابت قیمتی در معاملات ارزیابی گردیده و در نهایت، برای گریدهای مشترک، سهم نسبی عرضه‌کنندگان و میزان تمرکز بازار استخراج شده است. این رویکرد تحلیلی، تصویری جامع از شرایط بازار، عدم تعادل‌های موجود و نقش هر یک از عرضه‌کنندگان در شکل‌دهی به وضعیت معاملاتی این محصولات ارائه می‌دهد.

۱. میعانات گازی

میعانات گازی در آبان‌ماه ۱۴۰۴ توسط چهار شرکت شامل مجتمع گاز پارس جنوبی، پالایش گاز سراجیه قم، پتروشیمی رازی و شرکت کربنات سدیم کاوه تولید شد. عرضه این محصول در بورس انرژی ایران، در مورد میعانات گازی مجتمع گاز پارس جنوبی و پالایش گاز سراجیه قم توسط شرکت ملی نفت ایران و در مورد دو شرکت دیگر توسط خود عرضه‌کنندگان انجام گرفته است. شایان ذکر است که میعانات گازی مجتمع گاز پارس جنوبی با واحد «بشکه» و محصولات سایر شرکت‌ها با واحد «تن» در بورس انرژی گزارش شده‌اند.

بررسی بازار میعانات گازی در این ماه در سه گام انجام می‌شود: ابتدا وضعیت عرضه و تقاضا، سپس رفتار قیمتی و میزان رقابت در معاملات و در نهایت، سهم هر تولیدکننده از عرضه کل بازار مورد تحلیل قرار می‌گیرد.

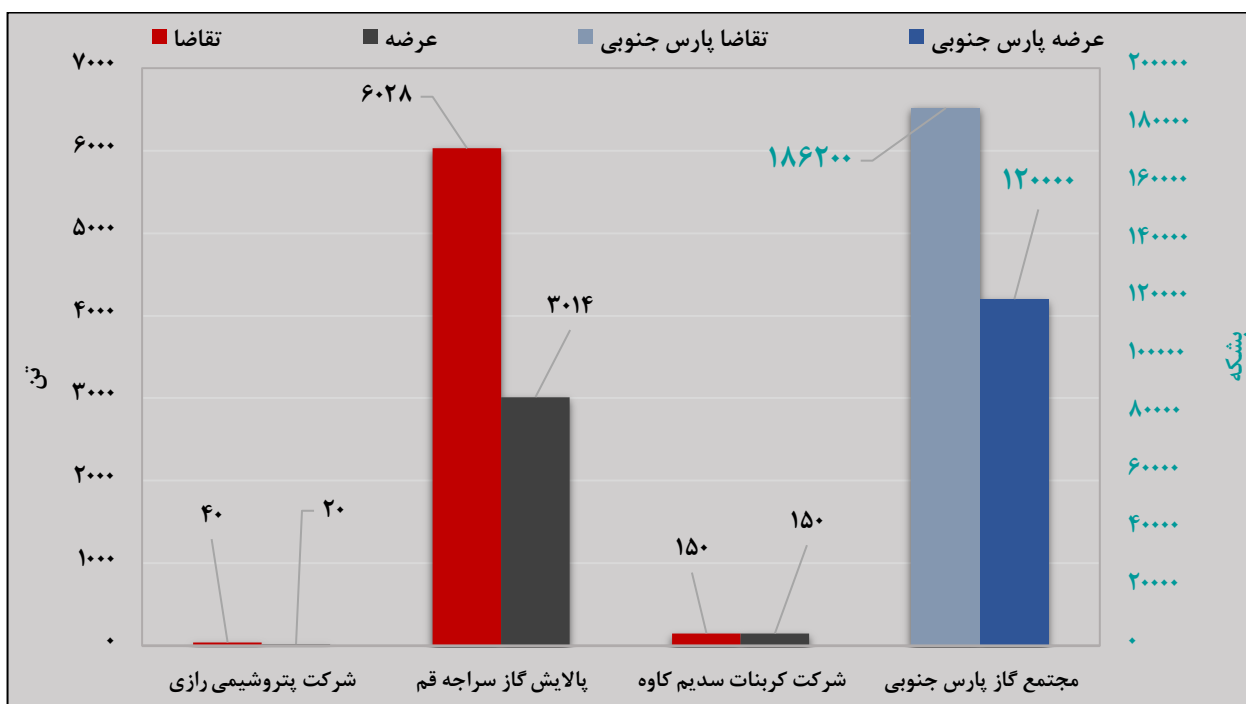
۱-۱. وضعیت عرضه و تقاضای میعانات گازی

در گام نخست، وضعیت عرضه و تقاضای میعانات گازی به تفکیک تولیدکننده در بورس انرژی ایران طی آبان‌ماه ۱۴۰۴ بررسی می‌شود. داده‌های معاملاتی نشان می‌دهد که با وجود سطح بالای تقاضا برای میعانات گازی، عرضه در برخی موارد نتوانسته پاسخگوی نیاز بازار باشد.

بر اساس اطلاعات ثبت‌شده، مجتمع گاز پارس جنوبی با وجود برخورداری از بیشترین حجم تقاضا، عرضه‌ای کمتر از میزان تقاضای ثبت‌شده داشته است؛ به‌گونه‌ای که شکافی معادل ۶۶,۲۰۰ بشکه میان عرضه و تقاضا مشاهده می‌شود. این عدم توازن در مورد پالایش گاز سراجیه قم شدت بیشتری دارد، به‌طوری که حجم تقاضای ثبت‌شده برای میعانات گازی این شرکت حدود دو برابر مقدار عرضه‌شده آن در آبان‌ماه بوده است.

وضعیت میعانات گازی پتروشیمی رازی نیز از منظر نسبت عرضه به تقاضا مشابه سراجیه قم ارزیابی می‌شود؛ به این معنا که میزان عرضه تقریباً نصف تقاضای ثبت‌شده بوده است. البته باید توجه داشت که حجم مطلق عرضه و تقاضای این شرکت بسیار محدود و به ترتیب برابر با ۲۰ و ۴۰ تن بوده است. در مقابل، شرکت کربنات سدیم کاوه برخلاف سه شرکت دیگر، عرضه خود را متناسب با سطح تقاضای ثبت‌شده تنظیم کرده و عدم تعادل معناداری در معاملات آن مشاهده نمی‌شود.

شکل ۱. وضعیت عرضه و تقاضای میعانات گازی به تفکیک تولیدکننده‌ها : آبان ۱۴۰۴

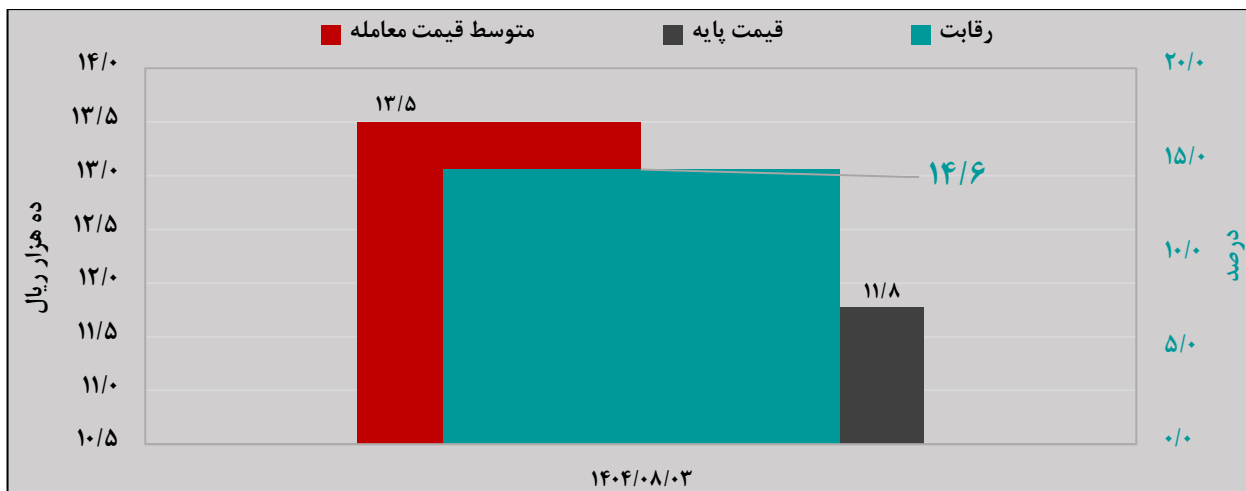
مأخذ: بورس انرژی ایران.

۱-۲. ارزیابی رفتار قیمتی و میزان رقابت در معاملات میعانات گازی

پس از بررسی وضعیت کمی بازار، در گام دوم رفتار قیمتی معاملات میعانات گازی مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. در این بخش، اختلاف میان قیمت پایه عرضه و قیمت متوسط معامله به عنوان شاخصی از شکل‌گیری یا عدم شکل‌گیری رقابت قیمتی بررسی شده است.

بررسی داده‌های معاملاتی نشان می‌دهد که در آبان‌ماه ۱۴۰۴، تنها در معاملات میعانات گازی عرضه‌شده توسط شرکت پتروشیمی رازی رقابت قیمتی مشاهده شده است. در تنها نوبت عرضه این محصول، قیمت متوسط معامله نسبت به قیمت پایه افزایش یافته و رقابتی معادل ۱۴/۶ درصد به ثبت رسیده است. در مقابل، معاملات میعانات گازی سایر تولیدکنندگان در بورس انرژی طی این ماه بدون رقابت قیمتی انجام شده و قیمت‌های پایانی برابر با قیمت‌های پایه عرضه بوده‌اند؛ موضوعی که حاکی از نبود فشار قیمتی از سمت تقاضا در این عرضه‌هاست.

شکل ۲. میزان رقابت قیمتی میعانات گازی شرکت پتروشیمی رازی؛ آبان ۱۴۰۴

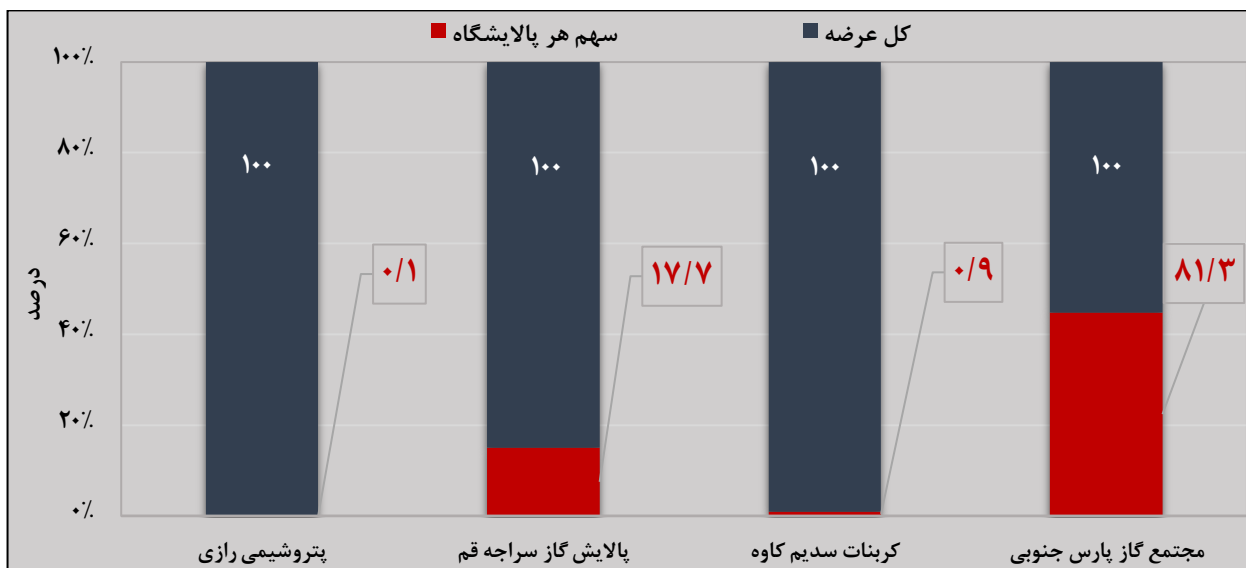
مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس انرژی ایران.

۳-۱. سهم پالایشگاه‌ها از عرضه کل میعانات گازی

در گام سوم، به منظور تکمیل تصویر ساختار بازار، سهم هر یک از تولیدکنندگان از مجموع عرضه میعانات گازی در آبان‌ماه ۱۴۰۴ بررسی می‌شود. این تحلیل امکان مقایسه میزان مشارکت نسبی شرکت‌ها در تأمین عرضه کل بازار را فراهم می‌کند.

نتایج نشان می‌دهد که ساختار عرضه میعانات گازی در این ماه به شدت متمرکز بوده است. مجتمع گاز پارس جنوبی با سهمی معادل ۸۱/۳ درصد، تأمین‌کننده اصلی میعانات گازی در بورس انرژی بوده و پس از آن پالایش گاز سراج قم با سهم ۱۷/۷ درصد در رتبه دوم قرار دارد. در مقابل، سهم پتروشیمی رازی و شرکت کربنات سدیم کاوه از مجموع عرضه، بسیار ناچیز و نزدیک به صفر بوده است.

شکل ۳. سهم از مجموع عرضه میعانات گازی به تفکیک پالایشگاه‌ها؛ آبان ۱۴۰۴

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس انرژی ایران.

بررسی بازار میعانات گازی در آبان ماه ۱۴۰۴ نشان می‌دهد که این بازار از منظر عرضه، به شدت متمرکز بوده و بخش عمده عرضه توسط دو تولیدکننده اصلی تأمین شده است. در عین حال، شکاف قابل توجه میان عرضه و تقاضا در مجتمع گاز پارس جنوبی و پالایش گاز سراجیه قم بیانگر محدودیت عرضه در برابر سطح تقاضای ثبت شده است. تحلیل رفتار قیمتی نیز نشان می‌دهد که با وجود این عدم تعادل، رقابت قیمتی تنها در معاملات میعانات گازی پتروشیمی رازی شکل گرفته و سایر عرضه‌ها بدون افزایش قیمت نسبت به پایه انجام شده‌اند. در مجموع، بازار میعانات گازی در این دوره با تمرکز بالای عرضه، پاسخ‌گویی محدود به تقاضا و نبود رقابت قیمتی در اغلب معاملات همراه بوده است.

۲. وکیوم باتوم

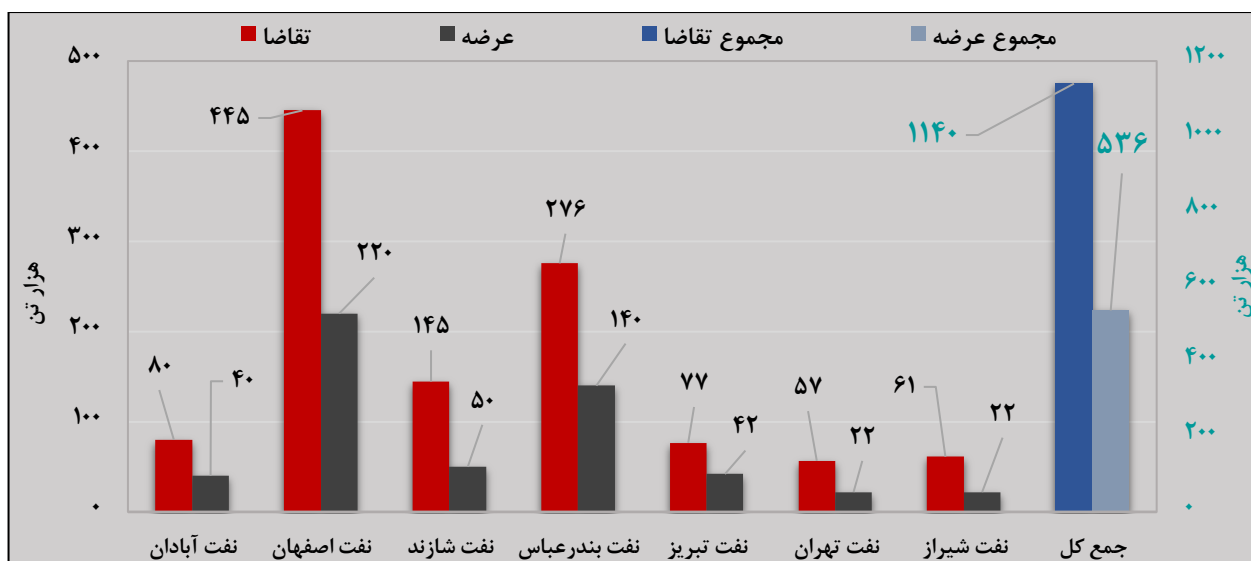
وکیوم باتوم در آبان ماه ۱۴۰۴ توسط هفت پالایشگاه در بورس کالای ایران عرضه شد. بررسی این بازار در سه گام انجام می‌شود: ابتدا وضعیت عرضه و تقاضا، سپس رفتار قیمتی و شدت رقابت در معاملات هر پالایشگاه و در نهایت، سهم نسبی هر پالایشگاه از عرضه کل محصول مورد تحلیل قرار می‌گیرد.

۲-۱. وضعیت عرضه و تقاضای وکیوم باتوم

در گام نخست، وضعیت عرضه و تقاضای وکیوم باتوم در بورس کالای ایران طی آبان ماه بررسی می‌شود. مجموع عرضه این محصول در ماه مورد بررسی برابر با ۵۳۶ هزار تن و مجموع تقاضای ثبت شده معادل ۱,۱۴۰ هزار تن بوده است که نشان‌دهنده فاصله معنادار میان عرضه و تقاضا در بازار است.

بیشترین حجم تقاضا به پالایشگاه‌های نفت اصفهان و نفت بندرعباس اختصاص داشته که به ترتیب ۴۴۵ و ۲۷۶ هزار تن تقاضا برای محصولات آن‌ها ثبت شده است. با وجود این سطح بالای تقاضا، عرضه تمامی هفت پالایشگاه کمتر از میزان تقاضای بازار بوده و در این میان، بیشترین شکاف میان عرضه و تقاضا به پالایش نفت اصفهان با حدود ۲۲۵ هزار تن اختلاف تعلق دارد؛ موضوعی که بیانگر فشار تقاضای قابل توجه در بازار وکیوم باتوم است.

شکل ۴. وضعیت عرضه و تقاضای وکیوم باتوم به تفکیک تولیدکننده‌ها؛ آبان ۱۴۰۴

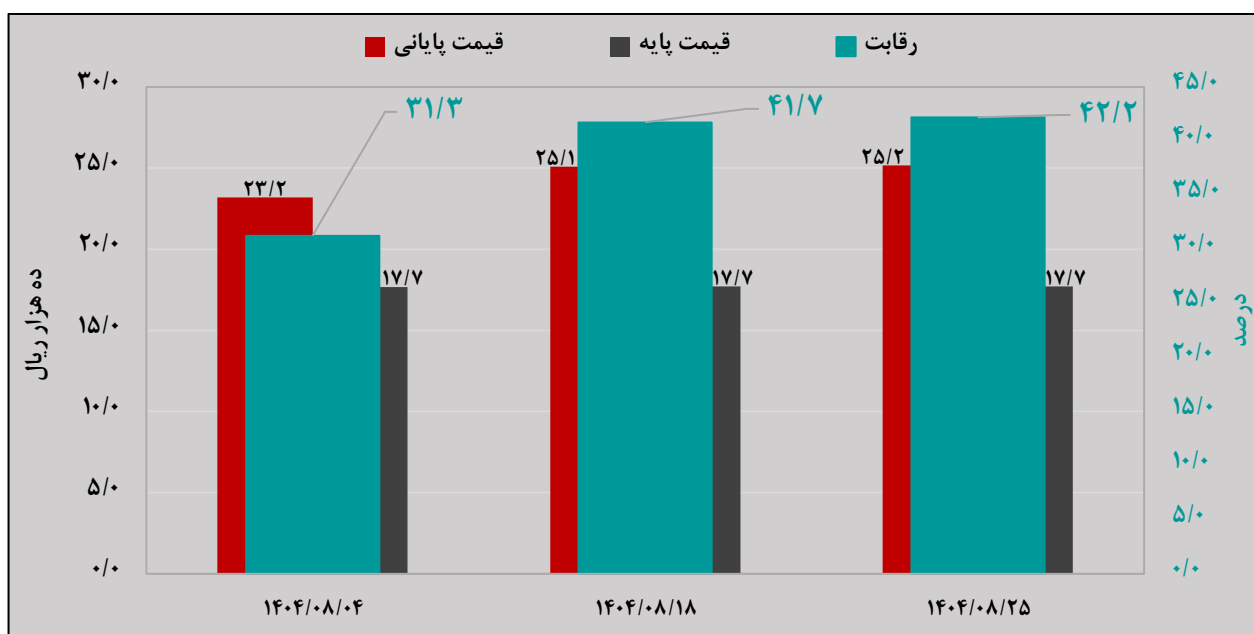
مأخذ: بورس کالای ایران.

۲-۲. ارزیابی رفتار قیمتی و میزان رقابت در معاملات وکیوم باتوم

پس از بررسی وضعیت کمی بازار، در گام دوم رفتار قیمتی و شدت رقابت در معاملات وکیوم باتوم مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. در این بخش، اختلاف میان قیمت پایه و قیمت پایانی معاملات به‌عنوان شاخصی از فشار تقاضا و رقابت میان خریداران برای هر پالایشگاه بررسی شده است.

شکل زیر میزان رقابت قیمتی وکیوم باتوم تولیدی نفت آبادان در معاملات آبان‌ماه را نشان می‌دهد. همان‌گونه که دیده می‌شود، هر سه نوبت عرضه این شرکت با رقابتی قابل توجه نسبت به قیمت پایه مواجه بوده است؛ به‌طوری‌که درصد رقابت در سه عرضه متوالی به‌ترتیب ۳۱/۳، ۴۱/۷ و ۴۲/۲ درصد ثبت شده است.

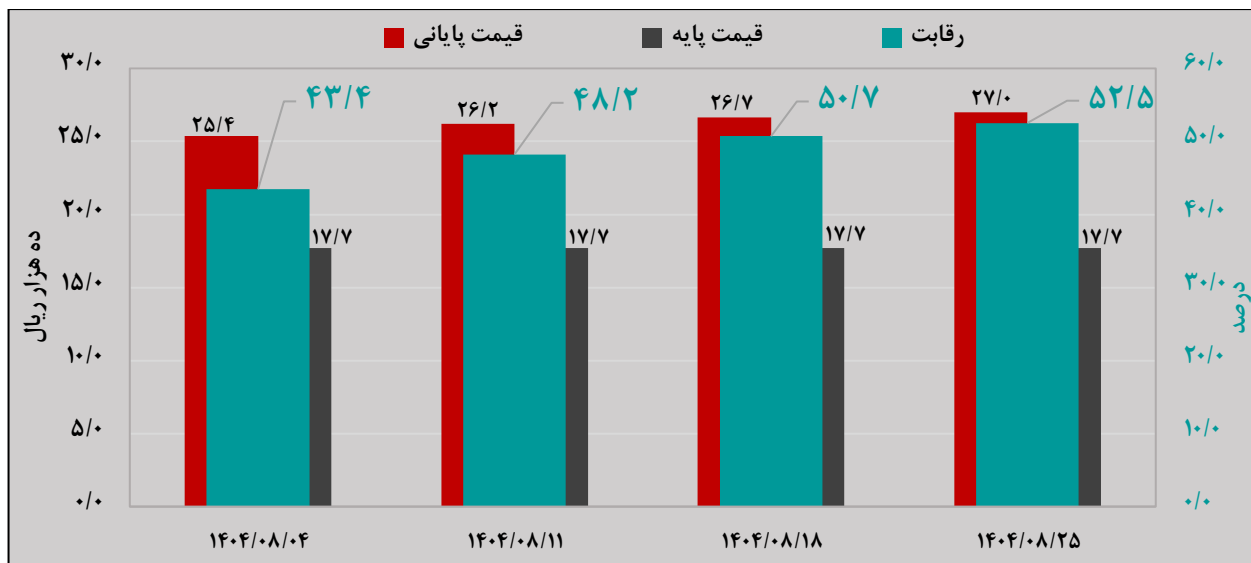
شکل ۵. میزان رقابت قیمتی وکیوم باتوم شرکت نفت آبادان؛ آبان ۱۴۰۴

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

بررسی معاملات وکیوم باتوم عرضه‌شده توسط پالایش نفت اصفهان نیز نشان‌دهنده سطح قابل توجهی از رقابت قیمتی در بورس کالا است. شکل زیر تمامی نوبت‌های عرضه این شرکت در آبان‌ماه سال جاری را همراه با قیمت پایه، قیمت پایانی و درصد رقابت حاصل از اختلاف این دو به‌تصویر می‌کشد. همان‌طور که مشاهده می‌شود، وکیوم باتوم تولیدی نفت اصفهان در آخرین نوبت عرضه خود رقابتی معادل ۵۲/۵ درصد را ثبت کرده است که بالاترین میزان رقابت در میان چهار عرضه انجام‌شده طی این ماه به شمار می‌رود.

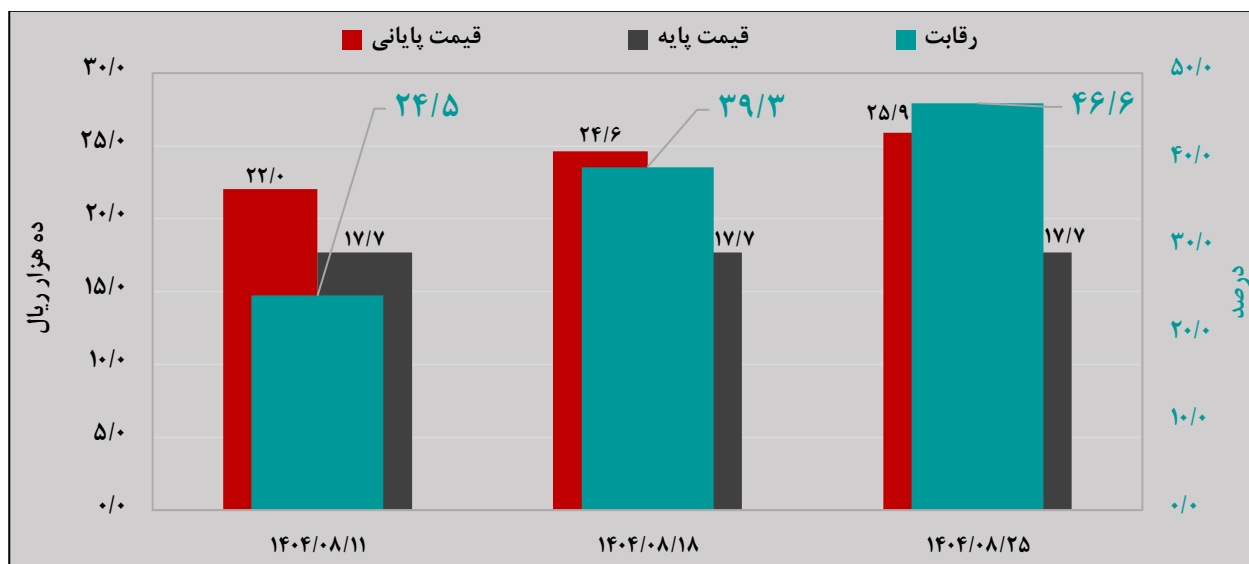
شکل ۶. میزان رقابت قیمتی و کیوم باتوم شرکت نفت اصفهان؛ آبان ۱۴۰۴

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

همچنین، پالایش نفت امام خمینی (ره) شازند در سه نوبت عرضه و کیوم باتوم طی آبان‌ماه در بورس کالا نیز همواره با رقابت قیمتی مواجه بوده است. این شرکت در آخرین نوبت عرضه خود رقابتی معادل ۴۶/۶ درصد را ثبت کرده که بالاترین میزان رقابت در میان سه عرضه انجام‌شده در این ماه به شمار می‌رود.

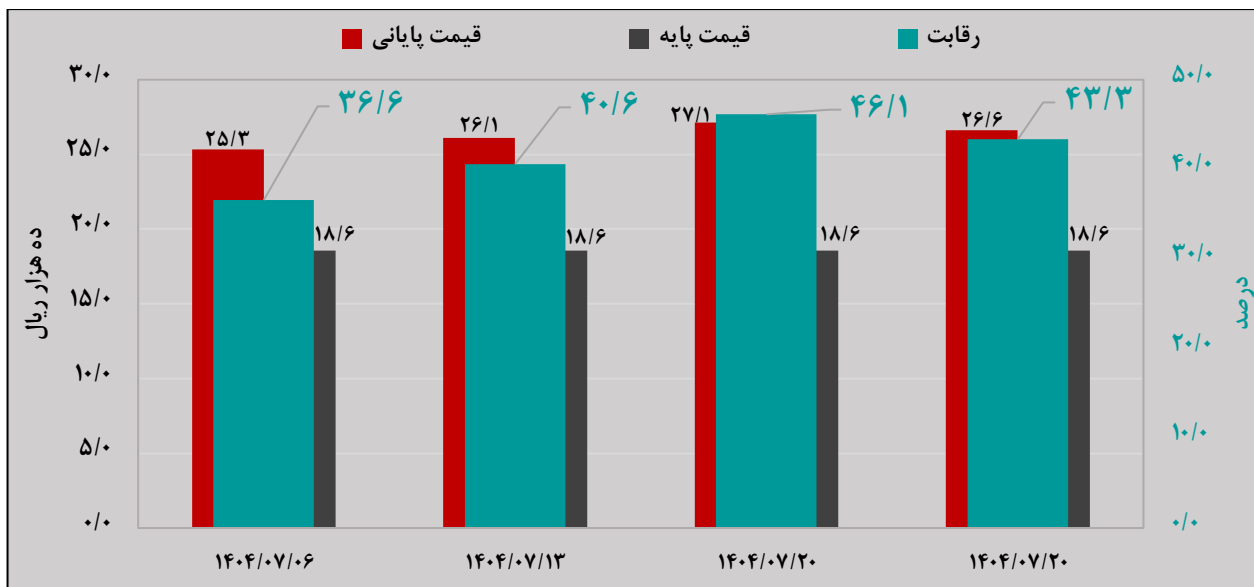
شکل ۷. میزان رقابت قیمتی و کیوم باتوم شرکت نفت شازند؛ آبان ۱۴۰۴

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

برای پالایش نفت بندرعباس نیز در چهار نوبت عرضه و کیوم باتوم طی آبان‌ماه سال جاری، همانند سایر پالایشگاه‌ها، رقابت قیمتی بالایی ثبت شده است. کمترین میزان رقابت در بین این عرضه‌ها ۳۶/۶ درصد و بیشترین آن ۴۶/۱ درصد بوده است.

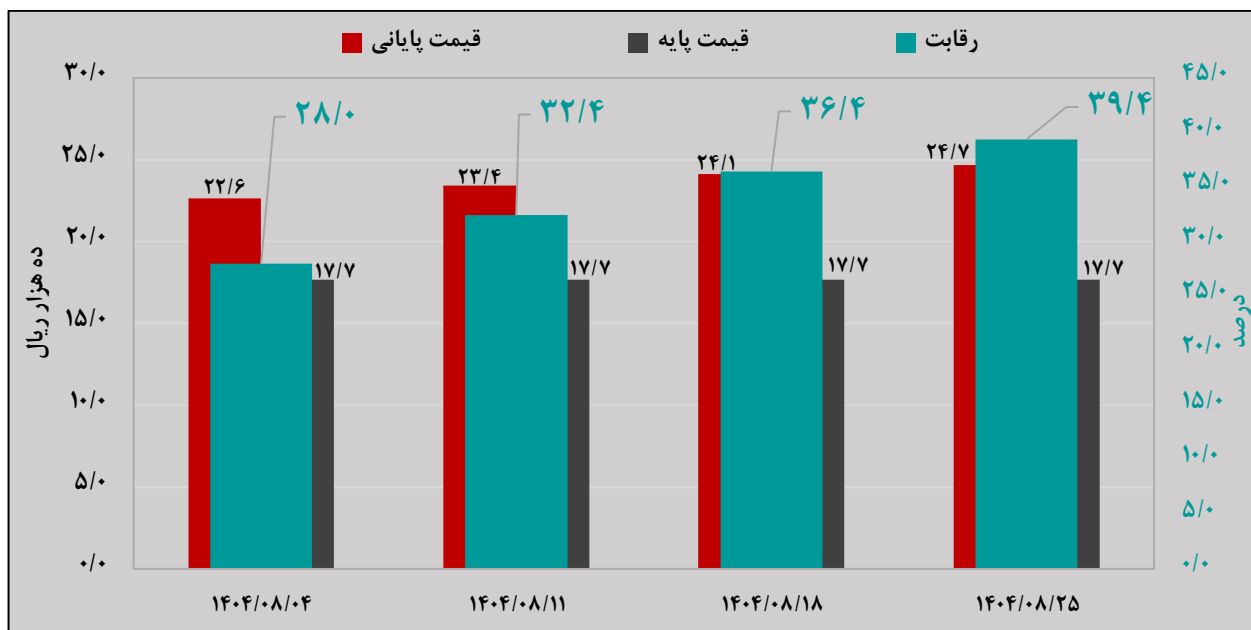
شکل ۸. میزان رقابت قیمتی و کیوم باتوم شرکت نفت بندرعباس؛ آبان ۱۴۰۴

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

شرکت پالایش نفت تبریز نیز همانند سایر تولیدکنندگان و کیوم باتوم در آبان ماه سال جاری در بورس کالا با رقابت قابل توجهی برای تعیین قیمت پایانی مواجه بوده است. همان طور که در شکل زیر مشاهده می‌شود، این رقابت در هر نوبت عرضه محصول ثبت شده است و بیشترین میزان آن در آخرین نوبت عرضه با ۳۹/۴ درصد رقابت به ثبت رسیده است.

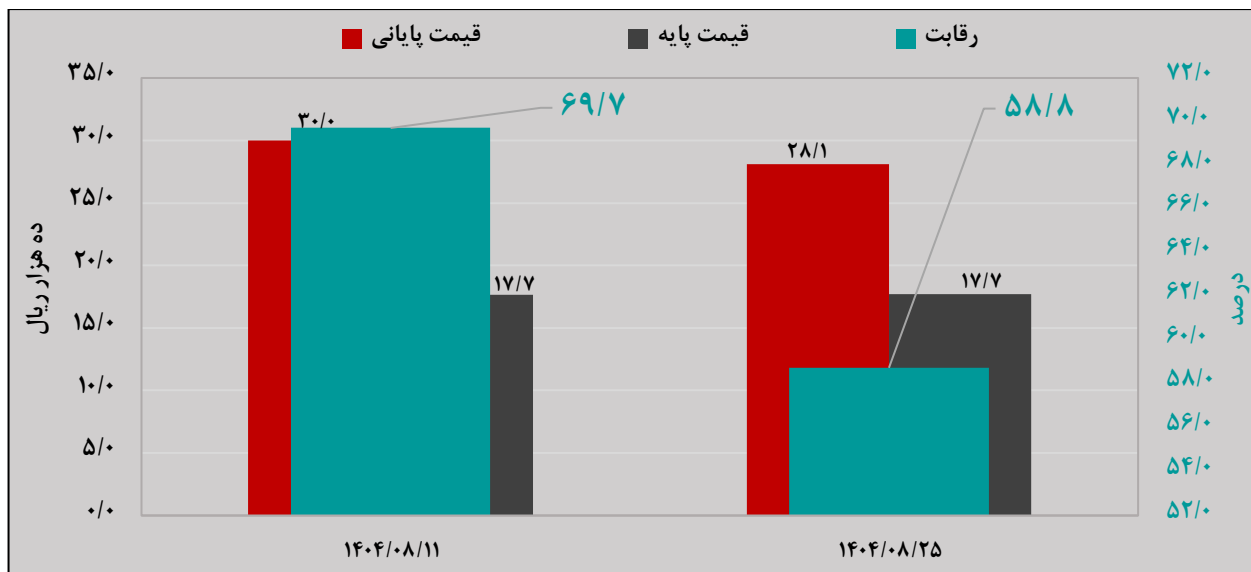
شکل ۹. میزان رقابت قیمتی و کیوم باتوم شرکت نفت تبریز؛ آبان ۱۴۰۴

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

شرکت پالایش نفت تهران نیز در آبان ماه دو مرحله عرضه‌ی و کیوم باتوم در بورس کالا داشته که در هر دو عرضه رقابت قیمتی بالای ۵۰ درصد را با توجه به قیمت‌های پایه‌ی عرضه به ثبت رسانده است.

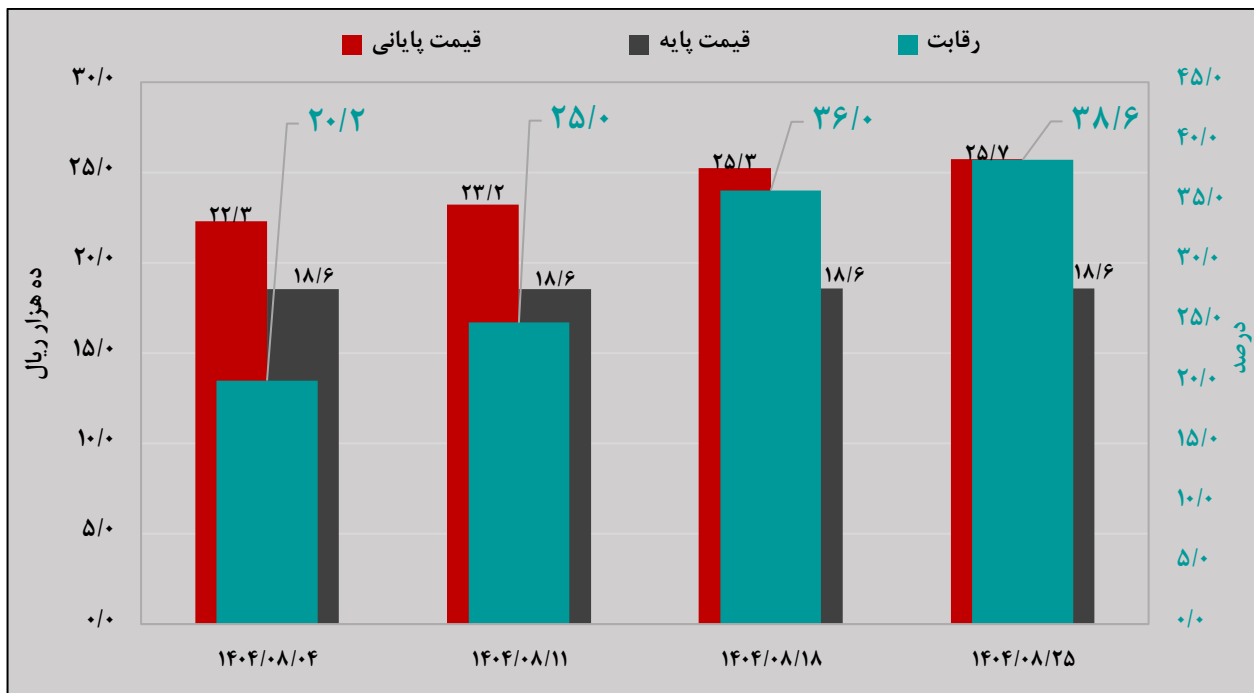
شکل ۱۰. میزان رقابت قیمتی و کیوم باتوم شرکت نفت تهران؛ آبان ۱۴۰۴

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

در نهایت، شرکت پالایش نفت شیراز نیز همانند سایر تولیدکنندگان در آبان ماه سال جاری، در هر چهار نوبت عرضه هفتگی خود در بورس کالای ایران، با رقابت قیمتی قابل توجهی نسبت به قیمت‌های پایه در معاملات و کیوم باتوم مواجه بوده است. با این حال، میزان رقابت قیمتی در و کیوم باتوم تولیدی نفت شیراز نسبت به دیگر تولیدکنندگان کمتر بوده است.

شکل ۱۱. میزان رقابت قیمتی و کیوم باتوم شرکت نفت شیراز؛ آبان ۱۴۰۴

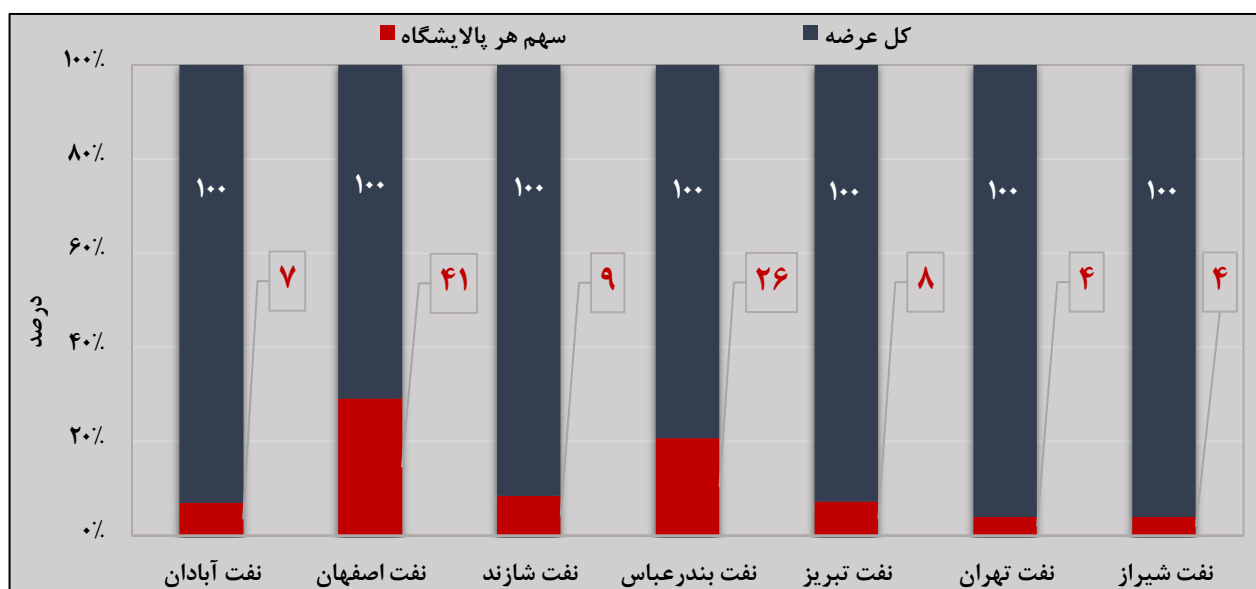

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

۳-۲. سهم پالایشگاه‌ها از عرضه کل و کیوم باتوم

در گام نهایی، به منظور تکمیل تصویر ساختار بازار، سهم هر پالایشگاه از مجموع عرضه و کیوم باتوم در آبان ماه ۱۴۰۴ بررسی می‌شود. این تحلیل امکان مقایسه نقش نسبی پالایشگاه‌ها در تأمین عرضه کل بازار را فراهم می‌کند. براساس داده‌های معاملاتی، پالایش نفت اصفهان با سهم ۴۱ درصدی بیشترین مشارکت را در عرضه و کیوم باتوم طی آبان ماه داشته است و پس از آن پالایش نفت بندرعباس با سهم ۲۶ درصد در رتبه دوم قرار دارد. در مقابل، پالایشگاه‌های نفت تهران و نفت شیراز هر یک با سهم ۴ درصدی، کمترین میزان عرضه را در میان تولیدکنندگان این محصول به خود اختصاص داده‌اند.

شکل ۱۲. سهم از مجموع عرضه و کیوم باتوم تولیدی به تفکیک پالایشگاه‌ها؛ آبان ۱۴۰۴

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

در نهایت، بررسی بازار و کیوم باتوم در آبان ماه ۱۴۰۴ نشان می‌دهد که این بازار با عدم تعادل معنادار میان عرضه و تقاضا مواجه بوده و حجم تقاضا بیش از دو برابر عرضه ثبت شده است. این فشار تقاضا، در کنار محدودیت عرضه، زمینه‌ساز شکل‌گیری رقابت قیمتی گسترده در معاملات اغلب پالایشگاه‌ها شده است. در این میان، پالایش نفت اصفهان نه تنها بیشترین سهم از عرضه را در اختیار داشته، بلکه بالاترین سطح رقابت قیمتی را نیز تجربه کرده است. مجموعه این شواهد نشان می‌دهد که بازار و کیوم باتوم در آبان ماه از منظر ساختار رقابتی، بازاری پرتقاضا و مبتنی بر رقابت شدید قیمتی بوده است.

۳. روغن پایه

در آبان ماه ۱۴۰۴، چهار تولیدکننده اصلی روغن پایه شامل ایرانول، بهران، پارس و سپاهان محصولات خود را در قالب انواع روغن‌های SN، Bright Stock و سایر گریدها در بورس کالای ایران عرضه کرده‌اند. برای تحلیل دقیق وضعیت بازار این ماه، ابتدا الگوی عرضه و تقاضای هر شرکت به تفکیک محصول بررسی می‌شود تا تصویری شفاف از رفتار طرفین معامله

ارائه شود. سپس، میزان رقابت قیمتی در هر محصول و برای هر تولیدکننده ارزیابی می‌گردد تا مشخص شود کدام گریدها با فشار تقاضا و رقابت بیشتری مواجه بوده‌اند. در نهایت، برای گریدهایی که بیش از یک تولیدکننده عرضه می‌کنند، مانند SN150، سهم نسبی هر شرکت در بازار این محصول نیز استخراج و تحلیل می‌شود تا وضعیت رقابتی تولیدکنندگان در گریدهای مشترک روشن‌تر شود.

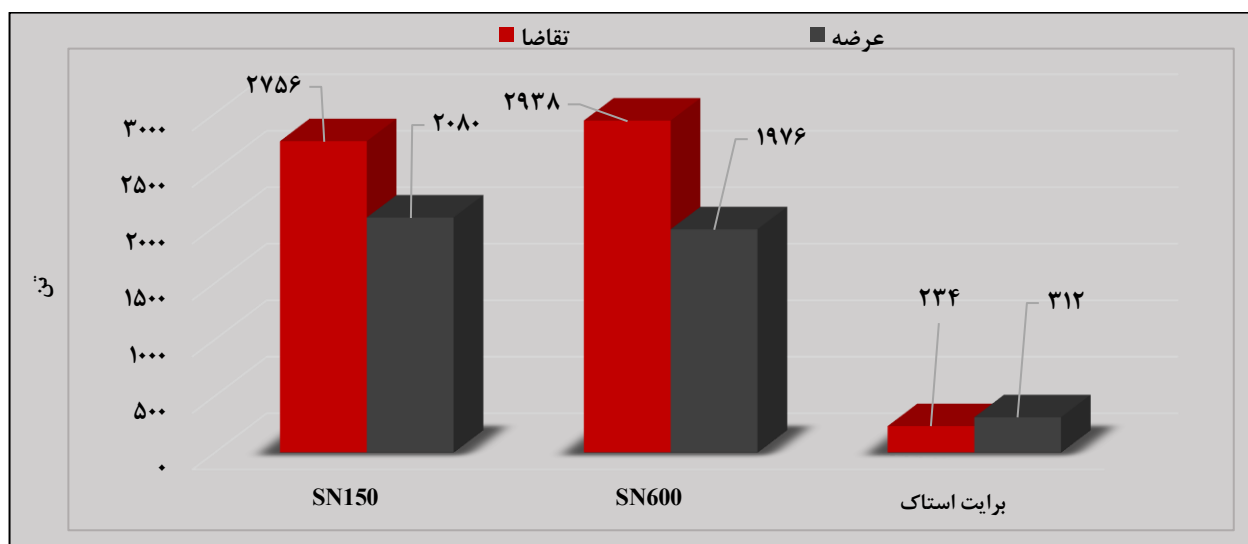
۳-۱. وضعیت عرضه و تقاضای روغن پایه در آبان‌ماه به تفکیک شرکت و گرید

برای تحلیل دقیق‌تر وضعیت بازار روغن پایه در آبان‌ماه ۱۴۰۴، ابتدا الگوی عرضه و تقاضای چهار تولیدکننده اصلی به تفکیک گریدهای مختلف بررسی شده است. این بخش تصویری روشن از رفتار هر شرکت در سمت عرضه و میزان استقبال خریداران از هر گرید ارائه می‌دهد و مبنای تحلیل‌های بعدی در حوزه رقابت قیمتی و سهم بازار خواهد بود.

۳-۱-۱. وضعیت عرضه و تقاضای روغن پایه؛ نفت ایرانول

نفت ایرانول تهران و آبادان در آبان‌ماه سه نوع روغن پایه در بورس کالای ایران عرضه کرده‌اند که عبارتند از: روغن پایه SN150 (نفت ایرانول آبادان)، SN600 و برای استاک (نفت ایرانول تهران). وضعیت عرضه و تقاضای محصولات روغن پایه شرکت نفت ایرانول در شکل زیر قابل مشاهده است. در آبان‌ماه سال جاری این مجموعه برای دو محصول SN150 و SN600 عرضه‌ای کمتر از تقاضای ثبت‌شده برای آن‌ها به ترتیب به میزان ۶۷۶ و ۹۶۲ تن داشته است. در حالی که دو محصول پیشین با عرضه‌ای کمتر از تقاضا مواجه بودند، عرضه‌ی برای استاک این شرکت در آبان‌ماه به اندازه ۷۸ تن از تقاضای ثبت‌شده در بورس کالای ایران بیشتر بوده است.

شکل ۱۳. وضعیت عرضه و تقاضای انواع روغن پایه شرکت نفت ایرانول؛ آبان ۱۴۰۴

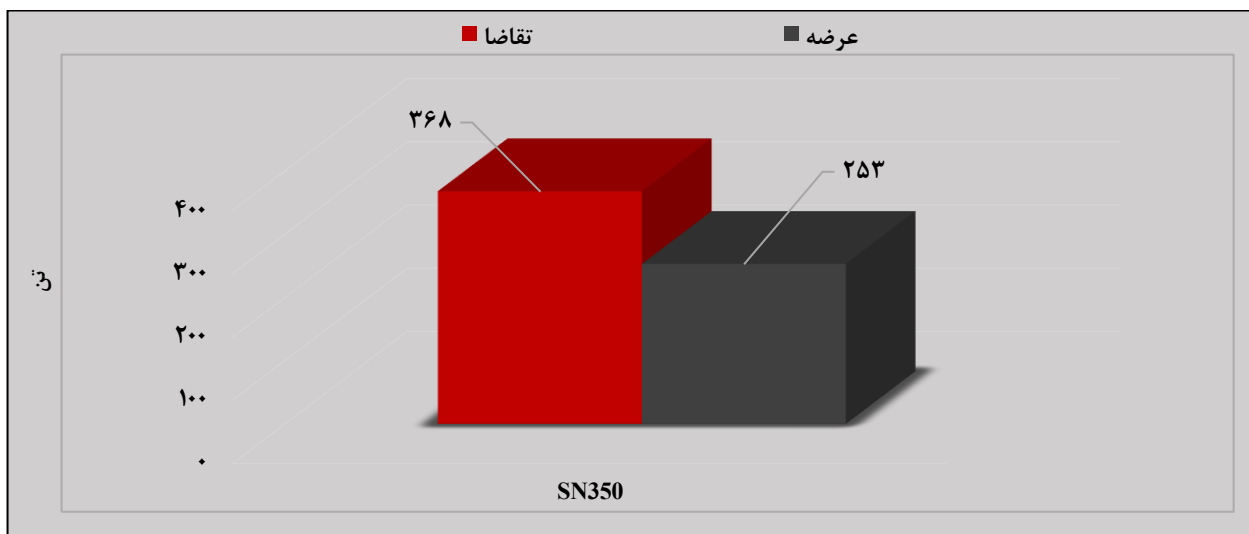

مأخذ: بورس کالای ایران.

۳-۱-۲. وضعیت عرضه و تقاضای روغن پایه؛ نفت بهران

شرکت نفت بهران در آبان‌ماه ۱۴۰۴ تنها یک نوع روغن پایه SN350 را در بورس کالای ایران عرضه کرده است. وضعیت عرضه و تقاضای این نوع روغن پایه نفت بهران در شکل زیر قابل مشاهده است.

شکل ۱۴. وضعیت عرضه و تقاضای روغن پایه شرکت نفت بهران؛ آبان ۱۴۰۴

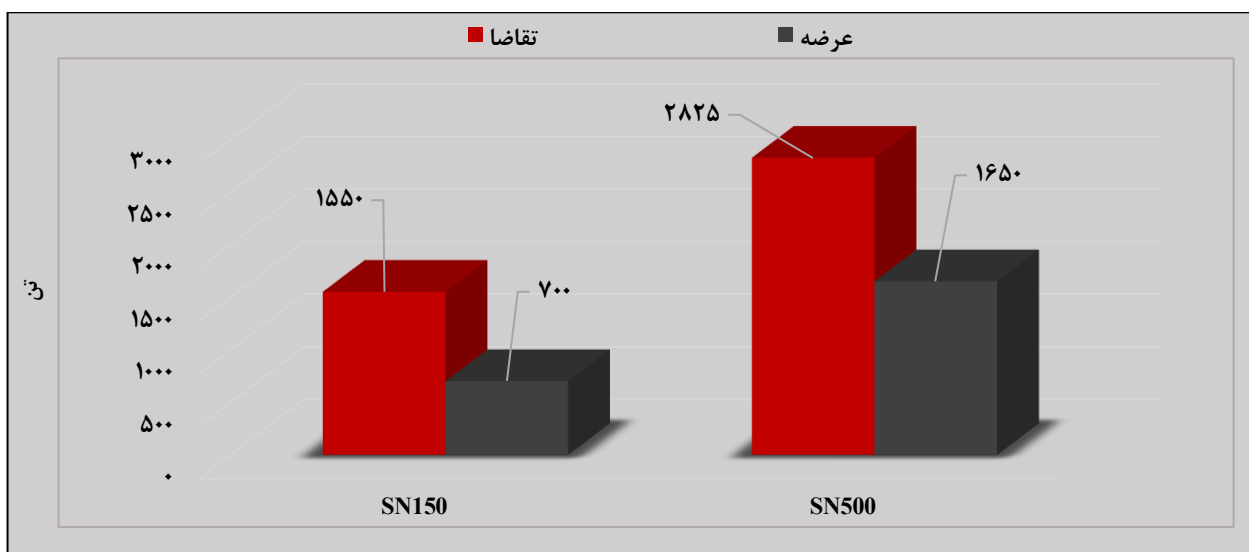
مأخذ: بورس کالای ایران.

شرکت نفت بهران در آبان‌ماه سال جاری تک محصول روغن پایه‌ی خود را در بورس کالا با وجود تقاضای ثبت شده‌ی بالا، به میزان ۱۱۵ تن کمتر عرضه کرده است.

۳-۱-۳. وضعیت عرضه و تقاضای روغن پایه؛ نفت پارس

نفت پارس در آبان‌ماه ۱۴۰۴ دو نوع روغن پایه SN150 و SN500 را در بورس کالای ایران عرضه کرده است. در شکل زیر وضعیت عرضه و تقاضای هر دو روغن پایه این شرکت در بورس کالای ایران برای ماه مذکور آمده است. همانطور که مشاهده می‌شود با وجود میزان تقاضای بالا در آبان‌ماه برای این دو نوع از محصول نفت پارس، عرضه‌ی آن‌ها توسط مجموعه مذکور همواره کمتر بوده است؛ به‌طوری‌که در بورس کالا، میزان تقاضا برای SN150 نفت پارس بیش از دو برابر عرضه آن ثبت شده و تقاضای SN500 نیز تقریباً به دو برابر حجم عرضه رسیده است.

شکل ۱۵. وضعیت عرضه و تقاضای انواع روغن پایه شرکت نفت پارس؛ آبان ۱۴۰۴

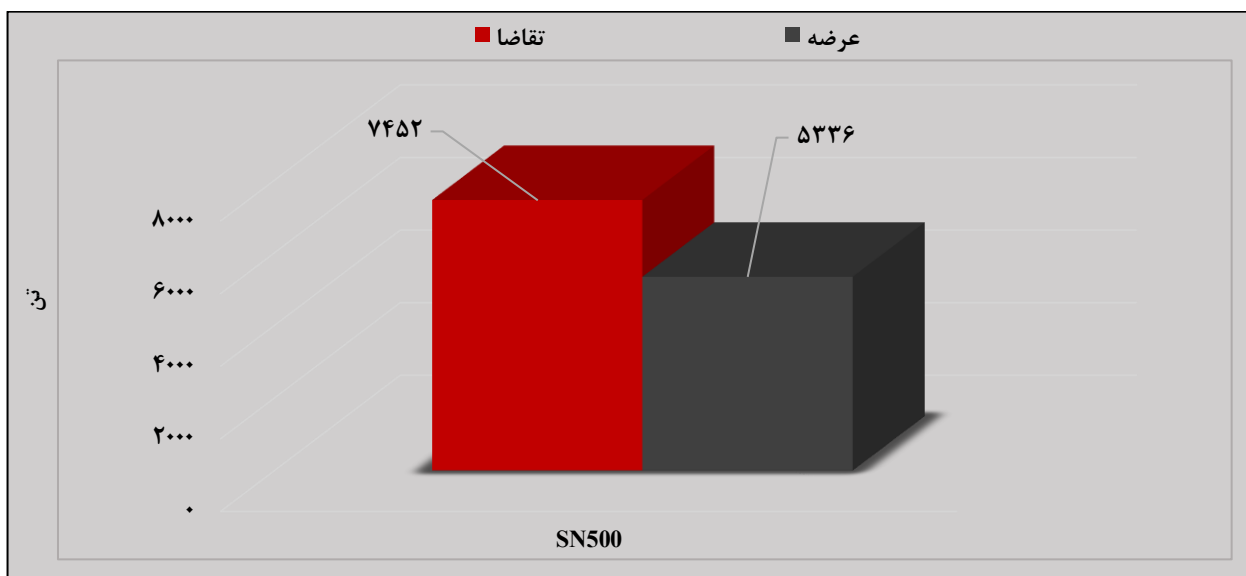

مأخذ: بورس کالای ایران.

۳-۱-۴. وضعیت عرضه و تقاضای روغن پایه؛ نفت سپاهان

این مجموعه در آبان ماه سال جاری تنها یک نوع روغن پایه SN500 را در بورس کالای ایران عرضه کرده است که در نمودار زیر وضعیت عرضه و تقاضای آن در بورس کالا قابل مشاهده است. این محصول در ماه آبان کمتر از تقاضای ثبت شده در بورس کالا عرضه شده و مازاد تقاضایی به میزان ۲,۱۱۶ تن برای آن وجود داشته است که عدد بسیار بزرگی است.

شکل ۱۶. وضعیت عرضه و تقاضای روغن پایه شرکت نفت سپاهان؛ آبان ۱۴۰۴

مأخذ: بورس کالای ایران.

۳-۲. ارزیابی رفتار قیمتی و میزان رقابت در معاملات روغن پایه

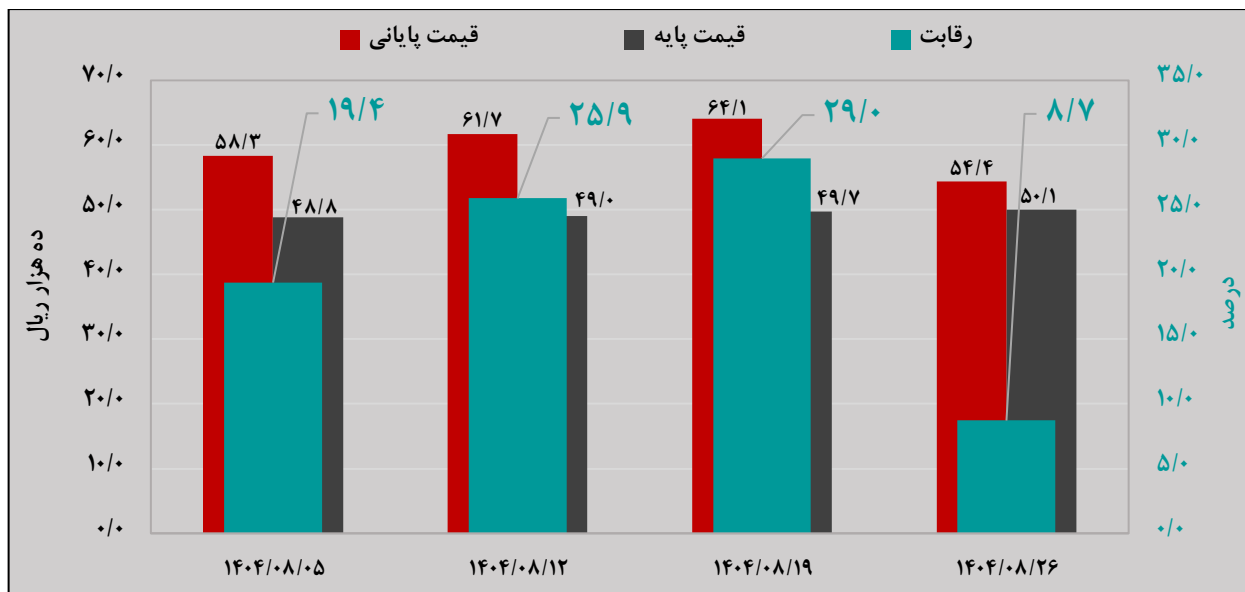
این بخش به تحلیل شدت رقابت در معاملات روغن پایه بین خریداران و عرضه‌کنندگان می‌پردازد. تحلیل اختلاف میان قیمت پایه و قیمت نهایی معامله به ما امکان می‌دهد فشار تقاضا، سهم بازار هر تولیدکننده و میزان انعطاف‌پذیری بازار را ارزیابی کنیم.

۳-۲-۱. رفتار قیمتی و میزان رقابت در معاملات روغن پایه؛ نفت ایرانول

در این بخش به بررسی رفتار قیمتی و میزان رقابت در معاملات روغن پایه تولیدی نفت ایرانول پرداخته می‌شود. تحلیل هر یک از گریدها در چند نوبت عرضه انجام شده در آبان ماه، نشان می‌دهد که رقابت میان خریداران تا چه حد بر قیمت نهایی اثر گذاشته و فشار تقاضا در هر نوبت چگونه بوده است.

نمودار زیر میزان رقابت قیمتی در بورس کالا را طی آبان ۱۴۰۴ برای روغن پایه SN150 در تمامی نوبت‌های عرضه این محصول نشان می‌دهد. روغن پایه SN150 ایرانول آبادان در هر چهار نوبت عرضه در بورس با رقابت قیمتی برای قیمت‌های پایانی مواجه بوده که بیشترین میزان رقابت برای این محصول ۲۵/۹ درصد (هفته دوم آبان) و کمترین رقابت قیمتی ۸/۷ درصد (هفته چهارم آبان) بوده است.

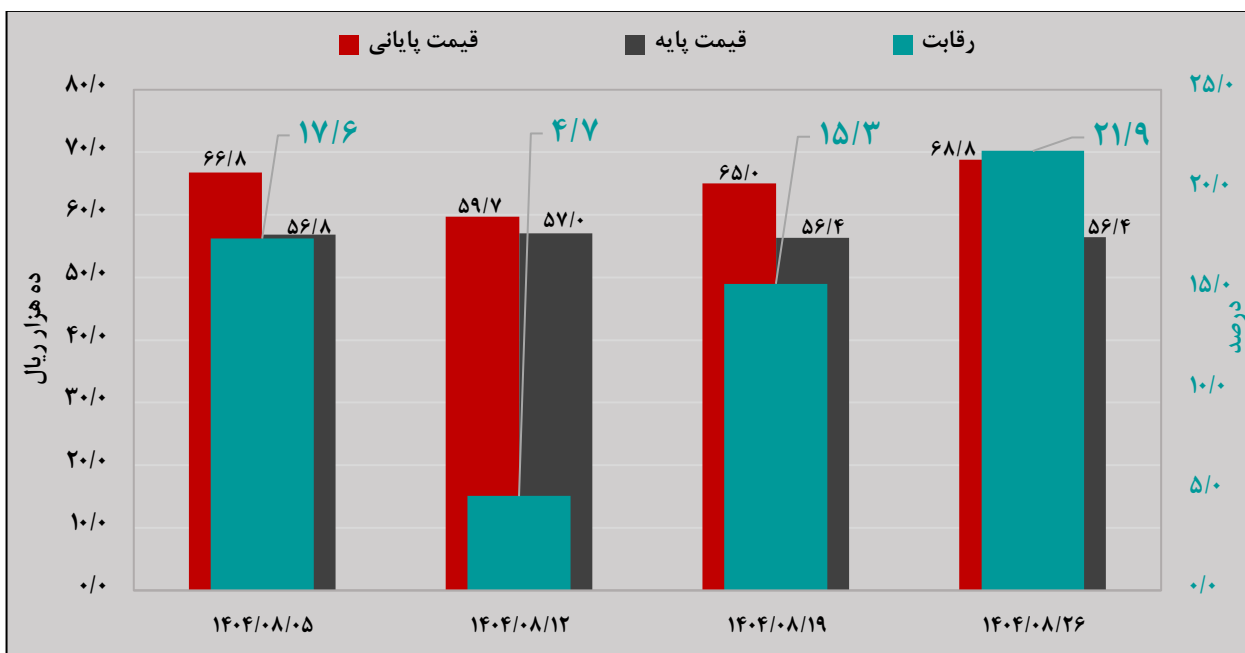
شکل ۱۷. میزان رقابت قیمتی روغن پایه SN150 شرکت نفت ایرانول؛ آبان ۱۴۰۴

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

همچنین، بررسی قیمت‌های پایانی و قیمت‌های پایه روغن پایه SN600 نفت ایرانول نشان می‌دهد که این نوع از روغن پایه نیز همانند محصول قبلی در هر چهار نوبت عرضه آن در بورس کالا رقابت قیمتی را تجربه کرده است. همانطور که در نمودار زیر قابل مشاهده است، SN600 نفت ایرانول تهران در نوبت چهارم عرضه بیشترین رقابت قیمتی را به میزان ۲۱/۹ درصد داشته و کمترین میزان رقابت قیمتی برای این محصول در هفته دوم آبان ماه و به میزان ۴/۷ درصد بوده است.

شکل ۱۸. میزان رقابت قیمتی روغن پایه SN600 شرکت نفت ایرانول؛ آبان ۱۴۰۴

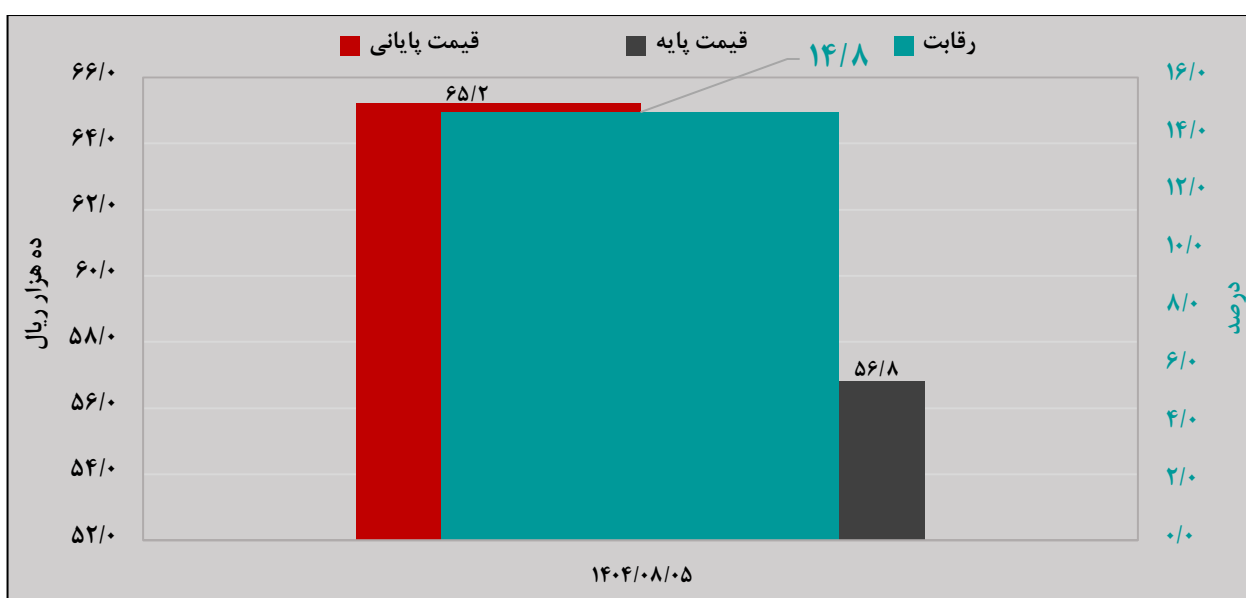
مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

در نهایت، سومین محصول عرضه‌شده توسط شرکت نفت ایرانول در بورس کالای ایران طی آبان‌ماه ۱۴۰۴، روغن پایه برای استاک بوده است. برخلاف دو گرید پیشین این شرکت، بررسی اختلاف میان قیمت‌های پایه و قیمت‌های پایانی معاملات نشان می‌دهد که این محصول در کل دوره مورد بررسی هیچ‌گونه رقابت قیمتی را تجربه نکرده و قیمت‌های پایانی آن هم‌سطح قیمت‌های پایه بوده‌اند.

۳-۲-۲. رفتار قیمتی و میزان رقابت در معاملات روغن پایه؛ نفت بهران

شرکت نفت بهران روغن پایه SN350 را تنها در یک نوبت و در هفته اول آبان‌ماه در بورس کالا عرضه کرده که بررسی قیمت پایانی معامله و قیمت پایه این محصول نشان می‌دهد که رقابت قیمتی به میزان ۱۴/۸ درصد برای آن طی بازه مورد بررسی وجود داشته است.

شکل ۱۹. میزان رقابت قیمتی روغن پایه SN350 شرکت نفت بهران؛ آبان ۱۴۰۴

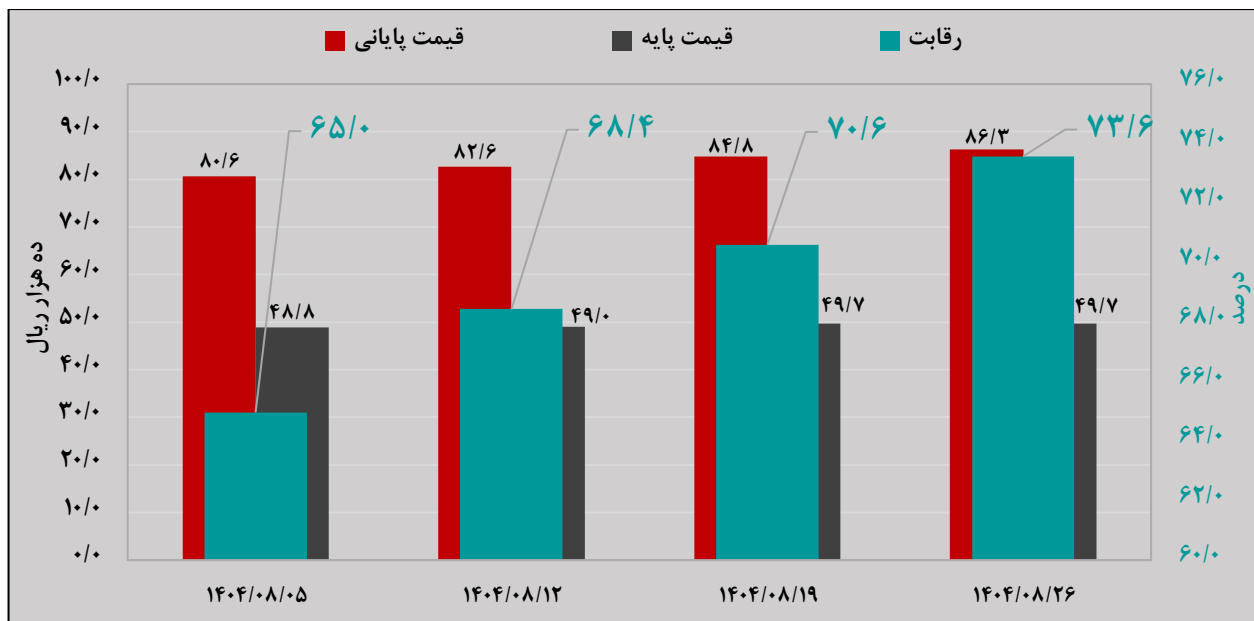

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

۳-۲-۳. رفتار قیمتی و میزان رقابت در معاملات روغن پایه؛ نفت پارس

شرکت نفت پارس دو نوع روغن پایه SN150 و SN500 را طی آبان ۱۴۰۴ به صورت هفتگی عرضه کرده است که در ادامه به بررسی قیمت‌های پایانی معاملات و قیمت‌های پایه این روغن‌های پایه طی بازه زمانی یادشده خواهیم پرداخت. شکل زیر میزان رقابت قیمتی SN150 نفت پارس را در معاملات بورسی آبان‌ماه نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود، رقابت قیمتی برای این محصول در این ماه بسیار بالا بوده و میانگین رقابت در ۴ نوبت عرضه معادل ۶۹/۴ درصد ثبت شده است، رقمی که قابل توجه و حائز اهمیت است.

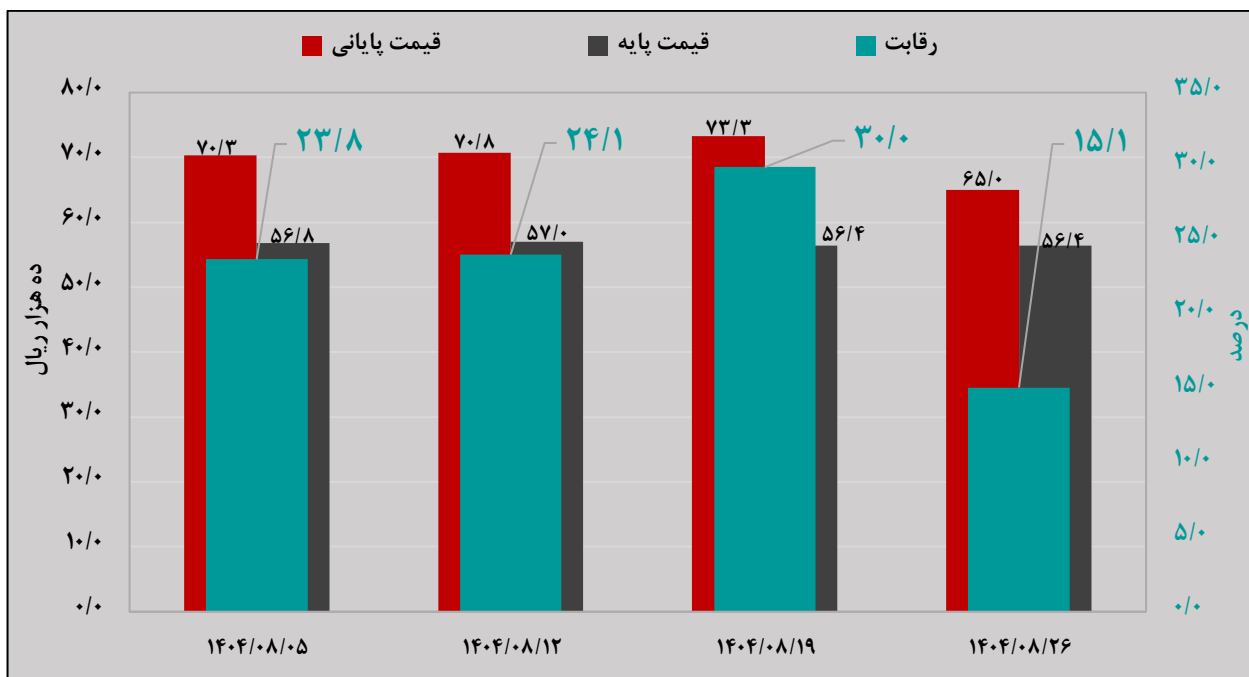
شکل ۲۰. میزان رقابت قیمتی روغن پایه SN150 شرکت نفت پارس؛ آبان ۱۴۰۴

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

بررسی قیمت‌های پایه و پایانی SN500 نفت پارس نشان می‌دهد که این محصول نیز در چهار نوبت عرضه با رقابت قیمتی مواجه بوده است. اگرچه شدت رقابت به اندازه SN150 نیست، اما ثبت رقابتی معادل ۳۰ درصد در هفته سوم آبان، همچنان قابل توجه است.

شکل ۲۱. میزان رقابت قیمتی روغن پایه SN500 شرکت نفت پارس؛ آبان ۱۴۰۴

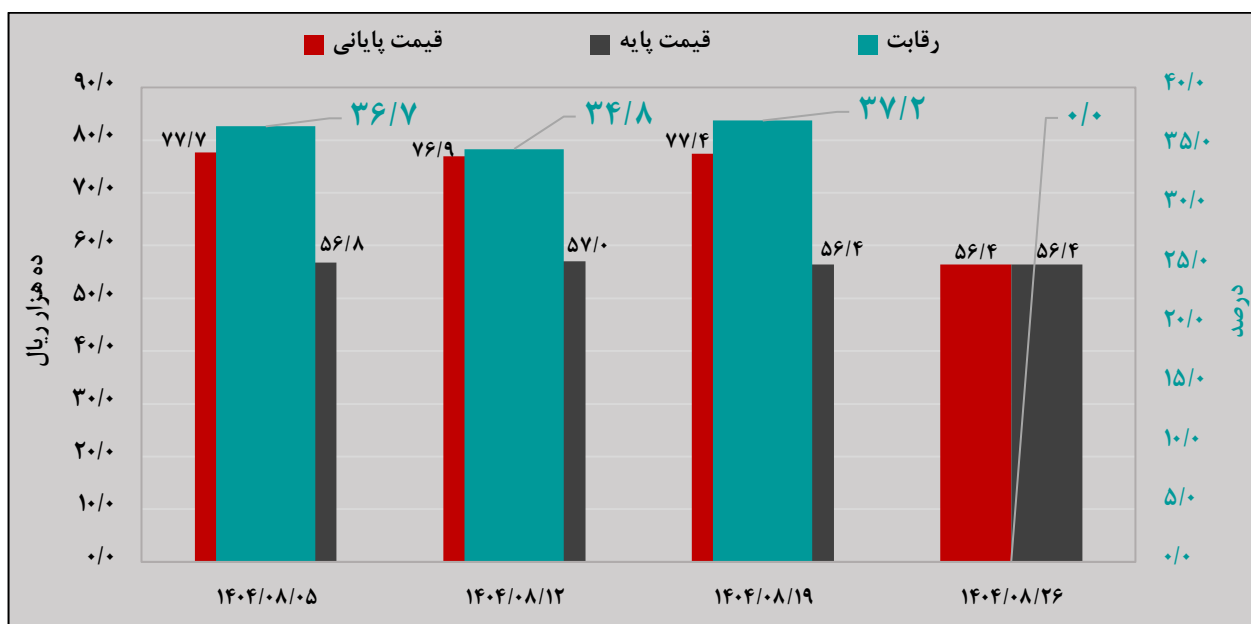

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

۳-۲-۴. رفتار قیمتی و میزان رقابت در معاملات روغن پایه؛ نفت سپاهان

شرکت نفت سپاهان طی آبان ۱۴۰۴ به صورت هفتگی تک محصول SN500 را در بورس کالای ایران عرضه کرده است که بررسی قیمت‌های پایانی و قیمت‌های پایه عرضه این روغن پایه، طبق شکل زیر، نشان می‌دهد معاملات تک روغن پایه‌ی مجموعه مذکور با رقابت قیمتی مثبت و به‌طور میانگین ۳۶/۲ درصد طی سه هفته آبان‌ماه مواجه بوده و تنها هفته آخر آبان‌ماه رقابت قیمتی برای آن برابر صفر بوده است.

شکل ۲۲. میزان رقابت قیمتی روغن پایه SN500 شرکت نفت سپاهان؛ آبان ۱۴۰۴

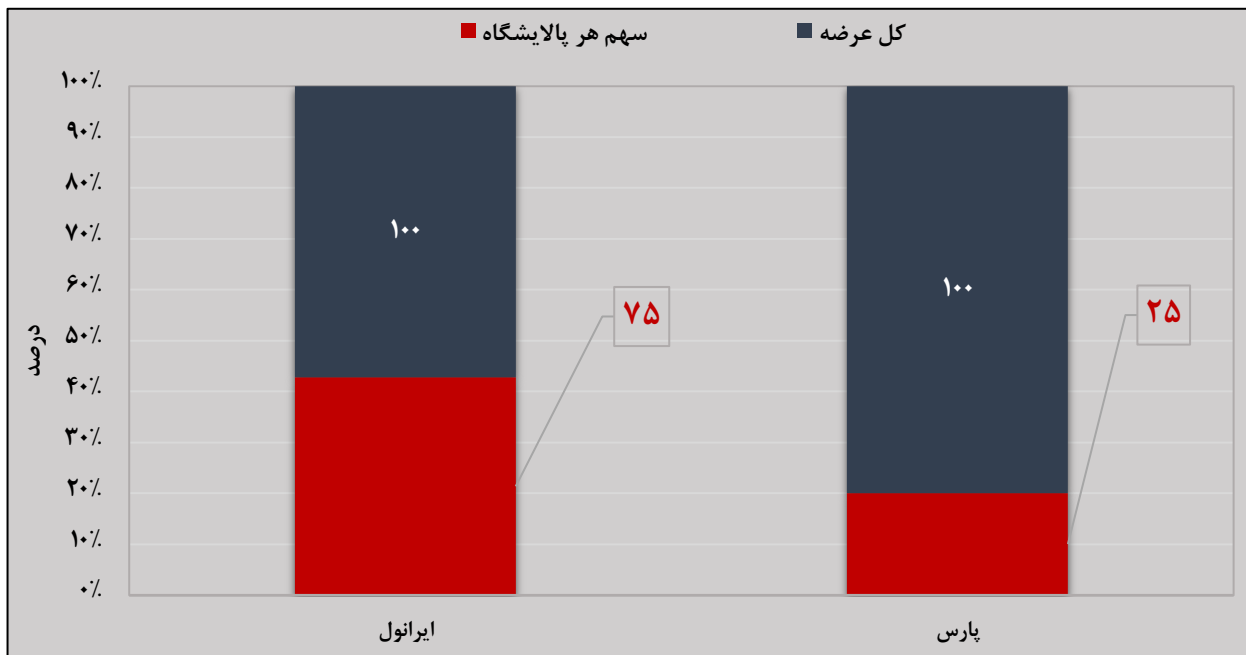
مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

۳-۳. تحلیل ساختار بازار گریدهای مشترک روغن پایه و سهم تولیدکنندگان

بررسی عرضه روغن پایه در بورس کالای ایران طی آبان‌ماه ۱۴۰۴ نشان می‌دهد که از میان گریدهای مطرح، تنها دو نوع SN150 و SN500 به‌صورت مشترک توسط دو شرکت عرضه شده‌اند؛ به‌طور مشخص، گرید SN150 توسط ایرانول و پارس و گرید SN500 توسط پارس و سپاهان ارائه شده است. در این بخش، سهم هر یک از شرکت‌ها از این گریدهای مشترک و نقش آن‌ها در تأمین بازار مورد تحلیل قرار خواهد گرفت.

شکل زیر سهم دو شرکت عرضه‌کننده روغن پایه SN150 از کل عرضه این محصول در بورس کالا طی آبان‌ماه سال جاری را نشان می‌دهد. شرکت نفت ایرانول سه‌چهارم از کل عرضه این گرید را به خود اختصاص داده است، در حالی که شرکت نفت پارس با در اختیار داشتن سهم یک‌چهارم، بخش باقی‌مانده بازار را پوشش داده و نقش مکمل در تأمین تقاضای این محصول ایفا کرده است.

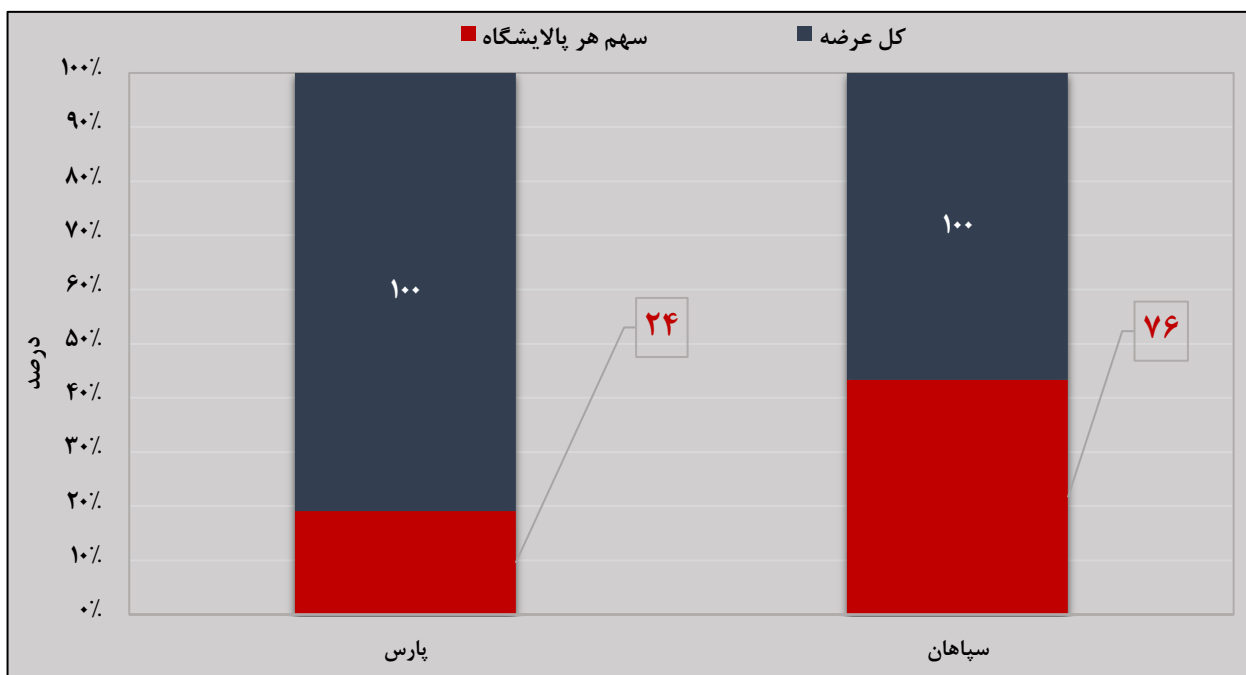
شکل ۲۳. سهم از مجموع عرضه روغن پایه SN150 به تفکیک پالایشگاه‌ها؛ آبان ۱۴۰۴

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

سهم دو شرکت عرضه‌کننده روغن پایه SN500 از کل عرضه این محصول در بورس کالا طی آبان‌ماه سال جاری در شکل زیر نمایش داده شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، بخش عمده عرضه این گرید، معادل ۷۶ درصد، توسط شرکت نفت سپاهان انجام شده و سهم شرکت نفت پارس تنها ۲۴ درصد از کل عرضه را به خود اختصاص داده است.

شکل ۲۴. سهم از مجموع عرضه روغن پایه SN500 به تفکیک پالایشگاه‌ها؛ آبان ۱۴۰۴

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

در نهایت، بررسی عرضه و تقاضای روغن پایه در بورس کالای ایران طی آبان‌ماه ۱۴۰۴ نشان می‌دهد که تقاضا در همه گریدها از میزان عرضه بیشتر بوده است و تقریباً تمامی تولیدکنندگان با فشار تقاضای بالا مواجه بوده‌اند. شرکت نفت ایرانول بیشترین تنوع محصول را ارائه کرده و با وجود عرضه کمتر از تقاضا برای SN150 و SN600، در عرضه برای استاک مازاد عرضه داشته است. نفت پارس و سپاهان نیز در گریدهای مشترک (SN150 و SN500) سهم قابل توجهی از بازار را به خود اختصاص داده‌اند، به طوری که نفت ایرانول در SN150 و نفت سپاهان در SN500 بیشترین سهم را داشته‌اند. شرکت نفت بهران تنها یک گرید عرضه کرده و با عرضه کمتر از تقاضا مواجه بوده است.

تحلیل رقابت قیمتی نیز نشان می‌دهد که فشار تقاضا در معاملات بورس کالا منجر به رقابت قابل توجه میان خریداران شده است، به ویژه در گریدهای مشترک، جایی که تفاوت سهم هر تولیدکننده از بازار و شدت رقابت قیمتی به وضوح قابل مشاهده است. این وضعیت بر اهمیت مدیریت عرضه و برنامه‌ریزی تولید برای پاسخ‌گویی به تقاضای بازار و حفظ سهم رقابتی هر شرکت تأکید دارد و نشان می‌دهد که بازار روغن پایه، علی‌رغم محدودیت عرضه، پتانسیل بالایی برای رقابت و توسعه دارد.

۴. اسلاک واکس

در مهرماه ۱۴۰۴، اسلاک واکس توسط چهار عرضه‌کننده اصلی شامل نفت ایرانول (تهران و آبادان)، نفت بهران، نفت پارس و نفت پایا و همچنین پارافین واکس توسط نفت سپاهان در بورس کالای ایران ارائه شده است. در این بخش، ابتدا وضعیت عرضه و تقاضای هر عرضه‌کننده به تفکیک گرید مورد بررسی قرار می‌گیرد تا تصویری روشن از رفتار بازار و تعامل طرفین معامله ارائه شود. سپس، میزان رقابت قیمتی در معاملات هر محصول تحلیل می‌شود و در نهایت، برای گریدهایی که توسط بیش از یک عرضه‌کننده ارائه شده‌اند، سهم نسبی هر عرضه‌کننده از بازار استخراج خواهد شد تا شرایط رقابتی هر گرید روشن‌تر گردد.

۴-۱. وضعیت عرضه و تقاضای اسلاک واکس در آبان‌ماه به تفکیک شرکت و گرید

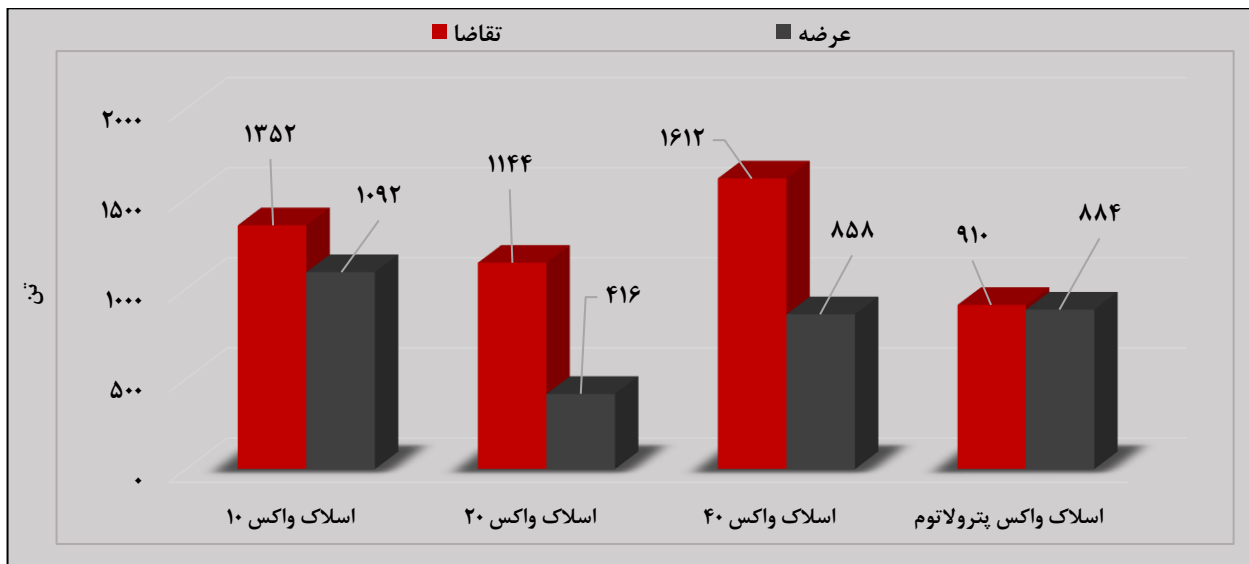
این بخش به بررسی وضعیت عرضه و تقاضای اسلاک واکس در آبان‌ماه ۱۴۰۴ می‌پردازد و ارائه‌کنندگان مختلف را به تفکیک شرکت و گرید نشان می‌دهد. تحلیل این داده‌ها، تصویر واضحی از تعادل عرضه و تقاضا و فشار بازار برای هر محصول فراهم می‌کند.

۴-۱-۱. وضعیت عرضه و تقاضای اسلاک واکس؛ نفت ایرانول

این مجموعه چهار نوع اسلاک واکس از جمله اسلاک واکس ۱۰ (ایرانول آبادان)، اسلاک واکس ۲۰، اسلاک واکس ۴۰ و اسلاک واکس پترولاتوم (ایرانول تهران) را در آبان‌ماه سال ۱۴۰۴ در بورس کالا عرضه کرده است. شکل زیر وضعیت عرضه و تقاضای هر چهار نوع اسلاک واکس یادشده را در بورس کالای ایران طی آبان‌ماه سال جاری نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود، تقاضا برای تمام محصولات عرضه‌شده توسط شرکت نفت ایرانول در این بازه بالاتر از میزان عرضه ثبت شده است. در این میان، اسلاک واکس ۴۰ بیشترین فاصله میان عرضه و تقاضا را به خود اختصاص

داده و حجم عرضه آن ۷۵۴ تن کمتر از تقاضای ثبت‌شده بوده است؛ موضوعی که بیانگر فشار تقاضای قابل توجه بر این گرید است.

شکل ۲۵. وضعیت عرضه و تقاضای انواع اسلاک واکس شرکت نفت ایرانول؛ آبان ۱۴۰۴

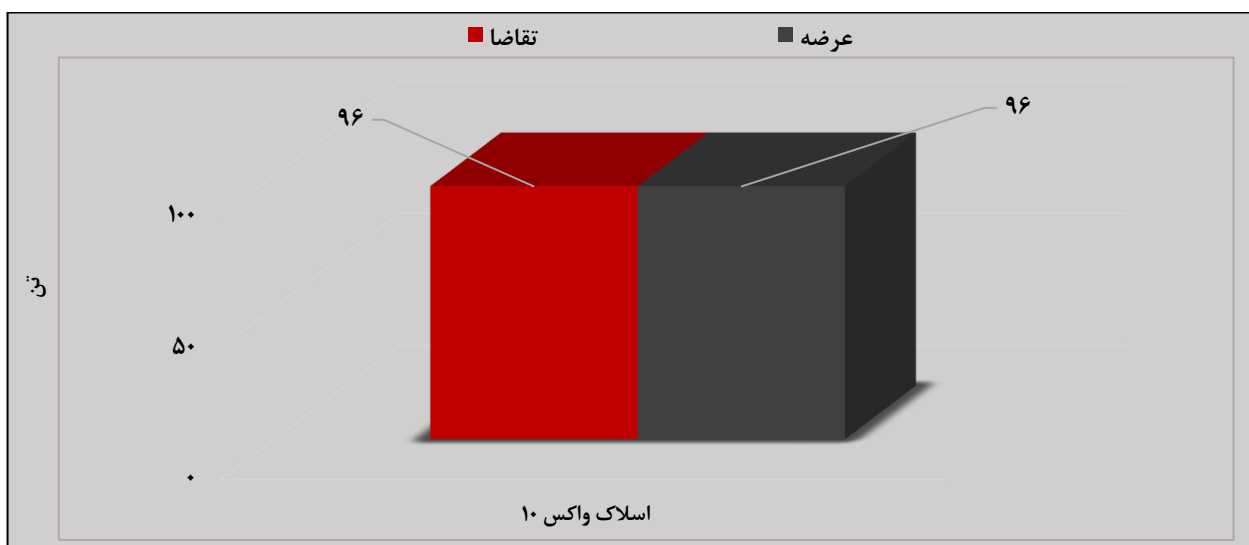

مأخذ: بورس کالای ایران.

۴-۱-۲. وضعیت عرضه و تقاضای اسلاک واکس؛ نفت بهران

نفت بهران در آبان‌ماه ۱۴۰۴، تنها یک نوع اسلاک واکس، اسلاک واکس ۱۰، را در بورس کالای ایران عرضه کرده است. وضعیت عرضه و تقاضای محصول مذکور در آبان‌ماه سال جاری به شکل زیر قابل مشاهده است. همانطور که می‌بینیم، اسلاک واکس ۱۰ نفت بهران طی ماه مورد بررسی حجم عرضه‌ای متناسب با تقاضای ثبت‌شده برای آن در بورس کالا داشته است.

شکل ۲۶. وضعیت عرضه و تقاضای اسلاک واکس شرکت نفت بهران؛ آبان ۱۴۰۴

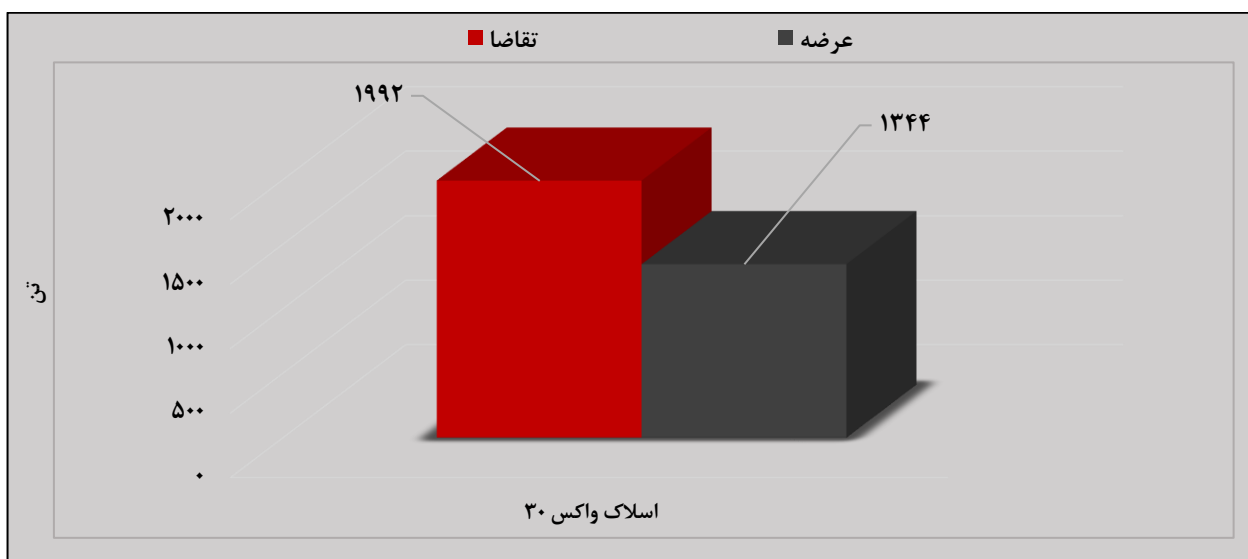

مأخذ: بورس کالای ایران.

۳-۱-۴. وضعیت عرضه و تقاضای اسلاک واکس؛ نفت پارس

نفت پارس در آبان‌ماه سال ۱۴۰۴ تنها یک نوع اسلاک واکس، اسلاک واکس ۳۰، را در بورس کالای ایران عرضه کرده است. شکل زیر وضعیت عرضه و تقاضای اسلاک واکس یادشده توسط نفت پارس را در بورس کالای ایران در ماه مذکور نشان می‌دهد. مشاهده می‌شود که تقاضا در بورس کالا برای این نوع از اسلاک واکس در ماه آبان از عرضه‌ی آن در سامانه یادشده به اندازه ۶۴۸ تن پیشی گرفته است.

شکل ۲۷. وضعیت عرضه و تقاضای اسلاک واکس شرکت نفت پارس؛ آبان ۱۴۰۴

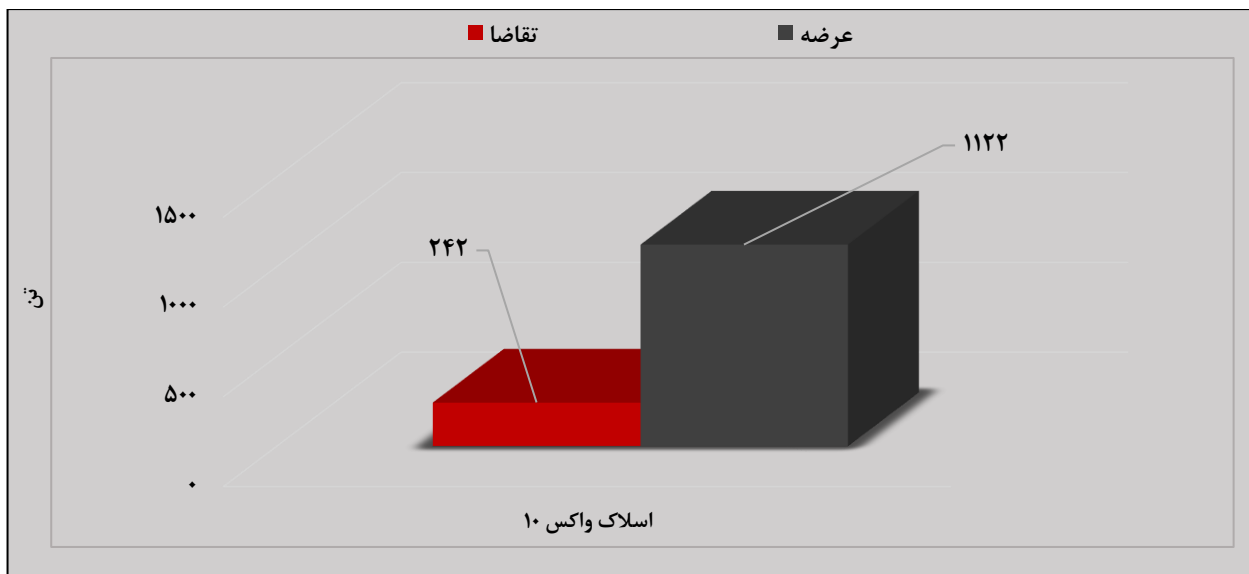

مأخذ: بورس کالای ایران.

۴-۱-۴. وضعیت عرضه و تقاضای اسلاک واکس؛ پالایش نفت پایا

شرکت پالایش نفت پایا در آبان‌ماه سال ۱۴۰۴ همانند نفت بهران و نفت پارس در تولید انواع اسلاک واکس تک محصولی بوده و تنها اسلاک واکس ۱۰ را در بورس کالای ایران عرضه کرده است. شکل زیر حجم عرضه و تقاضای محصول یادشده را نشان می‌دهد. طبق شکل ذیل و برخلاف روند شرکت‌های قبلی، میزان عرضه‌ی اسلاک واکس ۱۰ در آبان‌ماه سال جاری اختلاف چشمگیری با میزان تقاضای ثبت شده برای این کالا در بورس داشته؛ به‌طوری‌که میزان عرضه بیش از ۴ برابر تقاضای ثبت‌شده برای این محصول در سامانه یادشده بوده است.

شکل ۲۸. وضعیت عرضه و تقاضای اسلاک واکس شرکت پالایش نفت پایا؛ آبان ۱۴۰۴

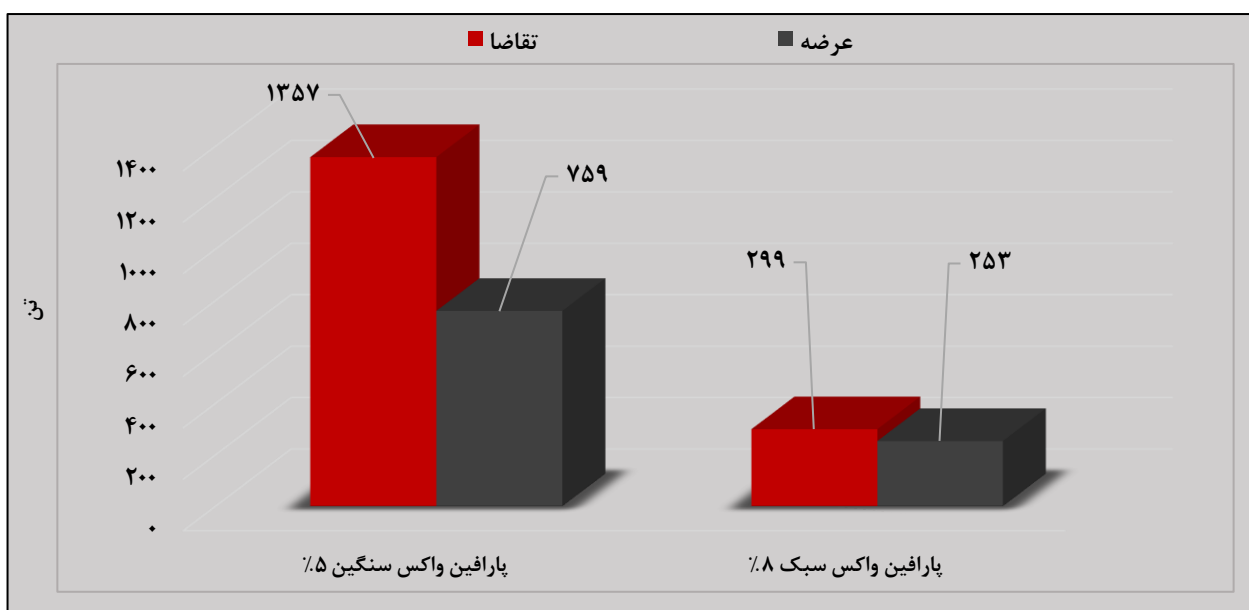
مأخذ: بورس کالای ایران.

۴-۱-۵. وضعیت عرضه و تقاضای پارافین واکس؛ نفت سپاهان

مجموعه نفت سپاهان دو نوع پارافین واکس از جمله پارافین واکس سنگین ۵٪ و پارافین واکس سبک ۸٪ را در آبان‌ماه سال ۱۴۰۴ در بورس کالا عرضه کرده است.

شکل زیر حجم عرضه و تقاضای پارافین واکس عرضه‌شده نفت سپاهان را طی آبان‌ماه سال جاری نشان می‌دهد. عرضه دو محصول این مجموعه در آبان‌ماه همواره کمتر از میزان تقاضای ثبت‌شده برای آن‌ها بوده است؛ به‌طوری‌که پارافین واکس ۵٪ به میزان ۵۹۸ تن کمتر از تقاضای آن در بورس بوده که عدد قابل توجهی است.

شکل ۲۹. وضعیت عرضه و تقاضای پارافین واکس شرکت نفت سپاهان؛ آبان ۱۴۰۴

مأخذ: بورس کالای ایران.

۴-۲. ارزیابی رفتار قیمتی و میزان رقابت در معاملات اسلاک واکس

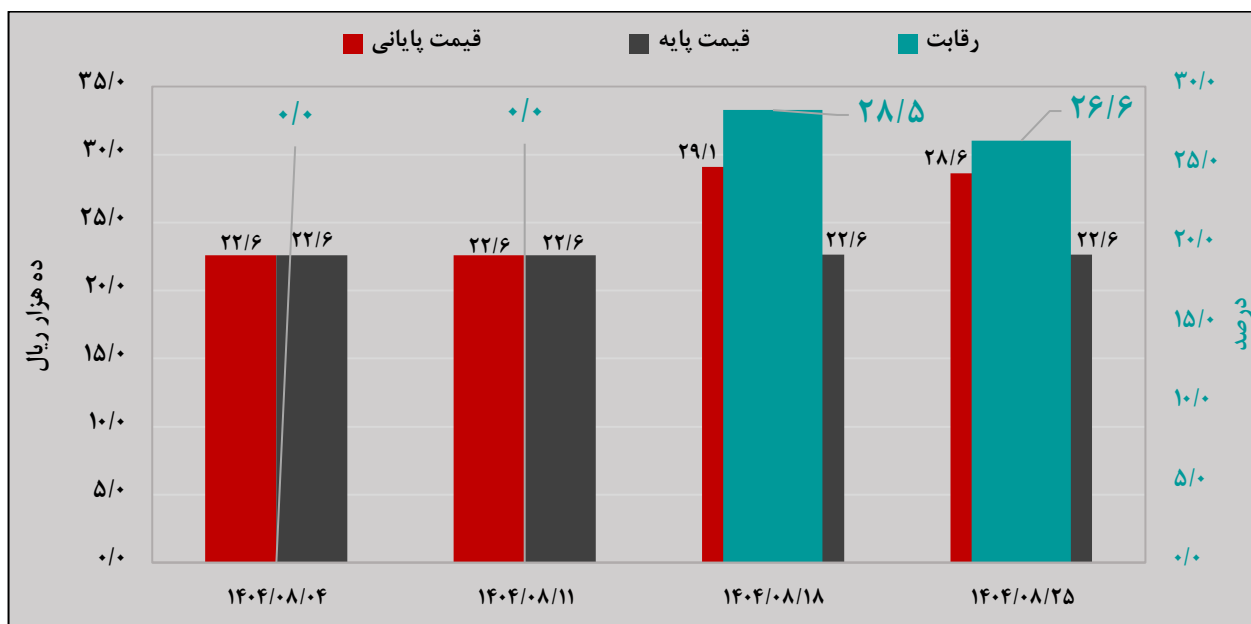
این بخش به تحلیل شدت رقابت در معاملات اسلاک واکس بین خریداران و عرضه‌کنندگان می‌پردازد. تحلیل اختلاف میان قیمت پایه و قیمت نهایی معامله به ما امکان می‌دهد فشار تقاضا، سهم بازار هر تولیدکننده و میزان انعطاف‌پذیری بازار را ارزیابی کنیم.

۴-۲-۱. رفتار قیمتی و میزان رقابت در معاملات اسلاک واکس؛ نفت ایرانول

در این بخش، برای سنجش شدت رقابت، اختلاف میان قیمت پایه و پایانی چهار نوع اسلاک واکس شرکت نفت ایرانول در تمام نوبت‌های عرضه آن‌ها مورد ارزیابی قرار گرفته است.

شکل زیر نشان‌دهنده انحراف قیمت‌های پایانی از قیمت‌های پایه اسلاک واکس ۱۰ معامله شده در بورس کالای ایران طی عرضه هفتگی در آبان سال جاری است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، در طول ماه آبان در دو نوبت اول عرضه اسلاک واکس ۱۰ قیمت‌های پایانی و قیمت‌های پایه برابر بوده و رقابت قیمتی وجود نداشته است. این در حالی است که در دو نوبت بعدی (هفته سوم و چهارم) به‌طور میانگین به میزان ۲۷/۵ درصد رقابت قیمتی طی معاملات اسلاک واکس ۱۰ در بورس کالا رخ داده است.

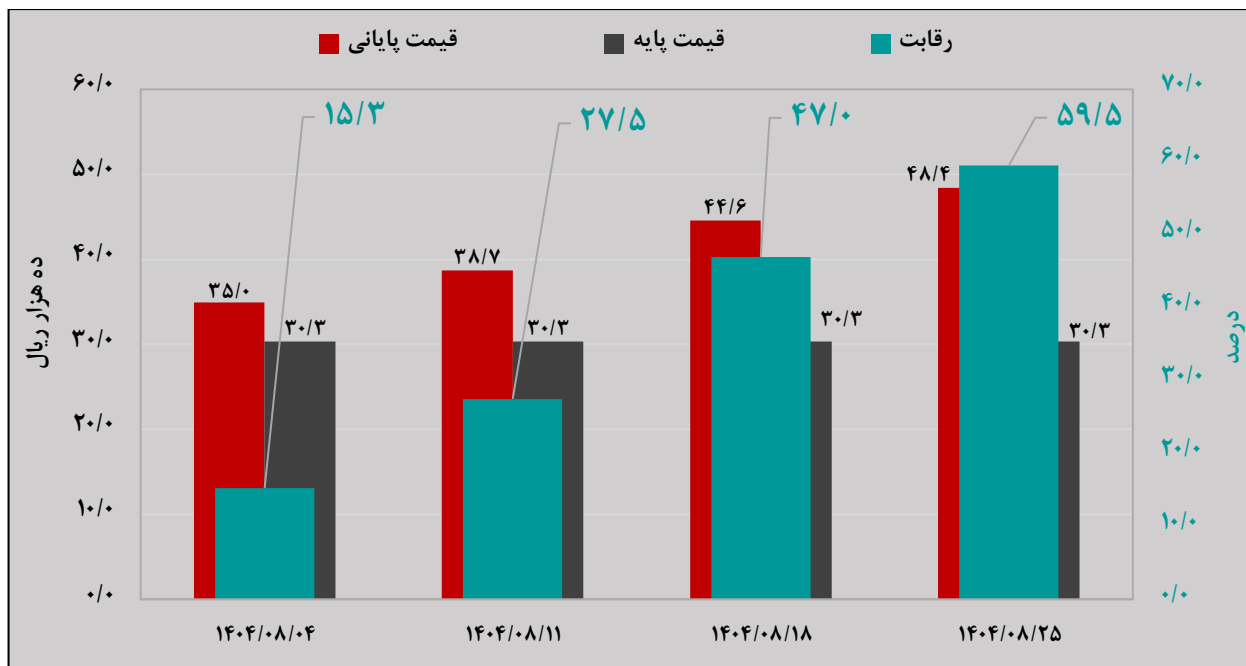
شکل ۳۰. میزان رقابت قیمتی اسلاک واکس ۱۰ شرکت نفت ایرانول؛ آبان ۱۴۰۴

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

برای اسلاک واکس ۲۰ نفت ایرانول در چهار نوبت عرضه آن در بورس کالا طی ماه مورد بررسی همواره رقابت قیمتی مثبت وجود داشته و بالاترین رقابتی که تجربه کرده برای هفته چهارم آبان و برابر ۵۹/۵ درصد بوده است.

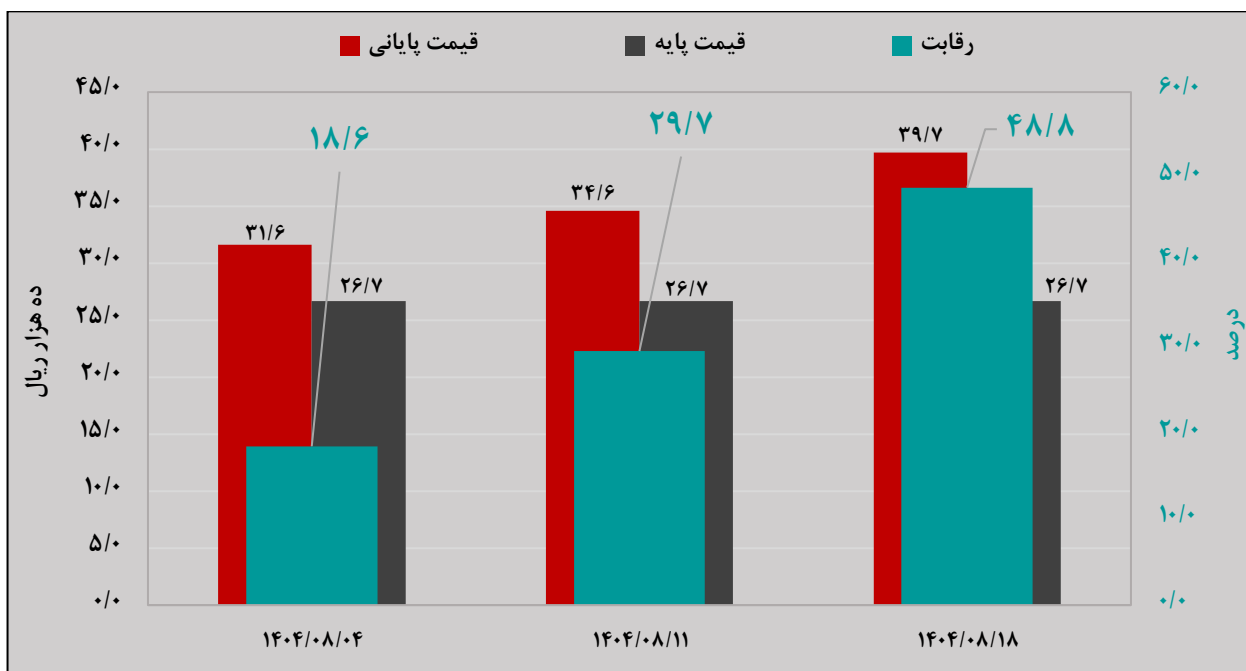
شکل ۳۱. میزان رقابت قیمتی اسلاک واکس ۲۰ شرکت نفت ایرانول؛ آبان ۱۴۰۴

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

بررسی قیمت‌های پایه و پایانی اسلاک واکس ۴۰ نفت ایرانول نشان می‌دهد که این محصول در هر سه نوبت عرضه طی آبان‌ماه در بورس کالا با رقابت قیمتی مواجه بوده است. بیشترین شدت رقابت در آخرین نوبت عرضه (هفته سوم) به ثبت رسیده که معادل ۴۸/۸ درصد بوده و بالاترین سطح رقابت قیمتی این محصول در ماه مورد بررسی محسوب می‌شود.

شکل ۳۲. میزان رقابت قیمتی اسلاک واکس ۴۰ شرکت نفت ایرانول؛ آبان ۱۴۰۴

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

در نهایت، بررسی قیمت‌های پایه و پایانی برای اسلاک واکس پترولاتوم نفت ایرانول نشان می‌دهد که این نوع از اسلاک واکس طی چهار عرضه هفتگی در آبان‌ماه ۱۴۰۴ هیچ رقابت قیمتی در معاملات خود در بورس کالا نداشته است و قیمت‌های پایه با پایانی برابر بوده‌اند.

۴-۲-۲. رفتار قیمتی و میزان رقابت در معاملات اسلاک واکس؛ نفت بهران

در این بخش، برای سنجش شدت رقابت، اختلاف میان قیمت پایه و پایانی تک نوع اسلاک واکس شرکت نفت بهران در تمام نوبت‌های عرضه آن مورد ارزیابی قرار گرفته است.

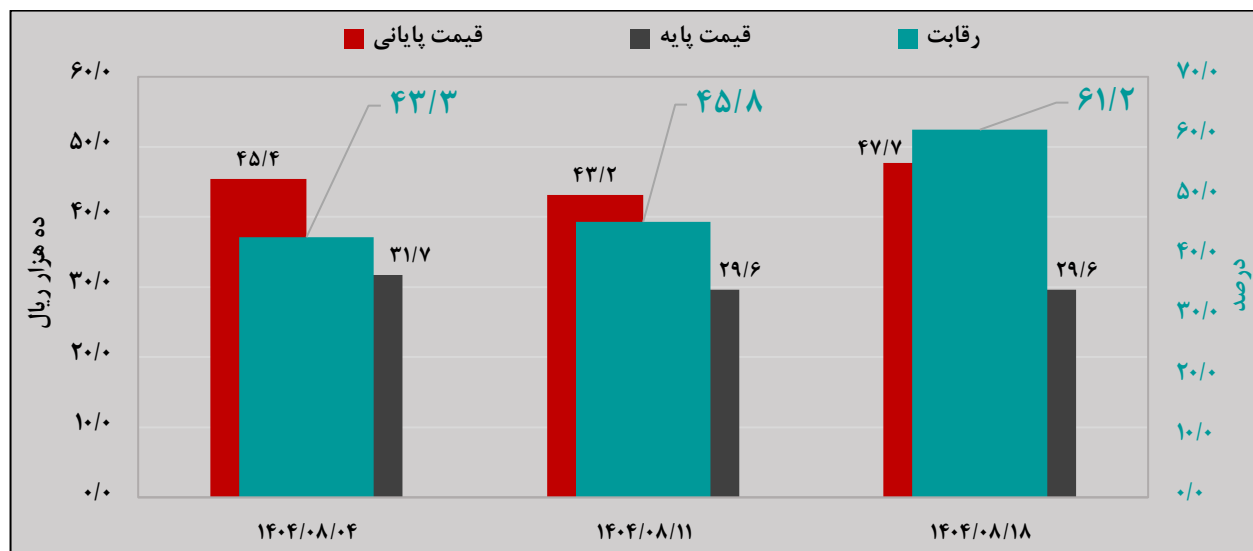
بررسی قیمت پایانی معامله و قیمت پایه عرضه برای محصولات اسلاک واکس ۱۰ نفت بهران نشان می‌دهد که رقابتی بر سر قیمت پایانی معامله انجام شده در تک نوبت عرضه برای این محصول در بازه مورد بررسی وجود نداشته است.

۴-۲-۳. رفتار قیمتی و میزان رقابت در معاملات اسلاک واکس؛ نفت پارس

در این بخش، برای سنجش شدت رقابت، اختلاف میان قیمت پایه و پایانی تک نوع اسلاک واکس شرکت نفت پارس در تمام نوبت‌های عرضه آن مورد ارزیابی قرار گرفته است.

بررسی قیمت‌های پایانی میانگین موزون و قیمت‌های پایه عرضه اسلاک واکس ۳۰ در معاملات بورس کالای ایران طی آبان‌ماه سال جاری، همان‌گونه که در شکل زیر مشاهده می‌شود، نشان می‌دهد که درصد رقابت قیمتی در تمامی معاملات این ماه، ارقامی قابل توجه بوده‌اند؛ به‌طوری‌که در هفته سوم آبان‌ماه درصد رقابت قیمتی برای اسلاک واکس ۳۰ به میزان ۶۱/۲ درصد بوده است.

شکل ۳۳. میزان رقابت قیمتی اسلاک واکس ۳۰ شرکت نفت پارس؛ آبان ۱۴۰۴

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

۴-۲-۴. رفتار قیمتی و میزان رقابت در معاملات اسلاک واکس؛ پالایش نفت پایا

در این بخش، برای سنجش شدت رقابت، اختلاف میان قیمت پایه و پایانی تک نوع اسلاک واکس شرکت پالایش نفت پایا در تمام نوبت‌های عرضه آن مورد ارزیابی قرار گرفته است.

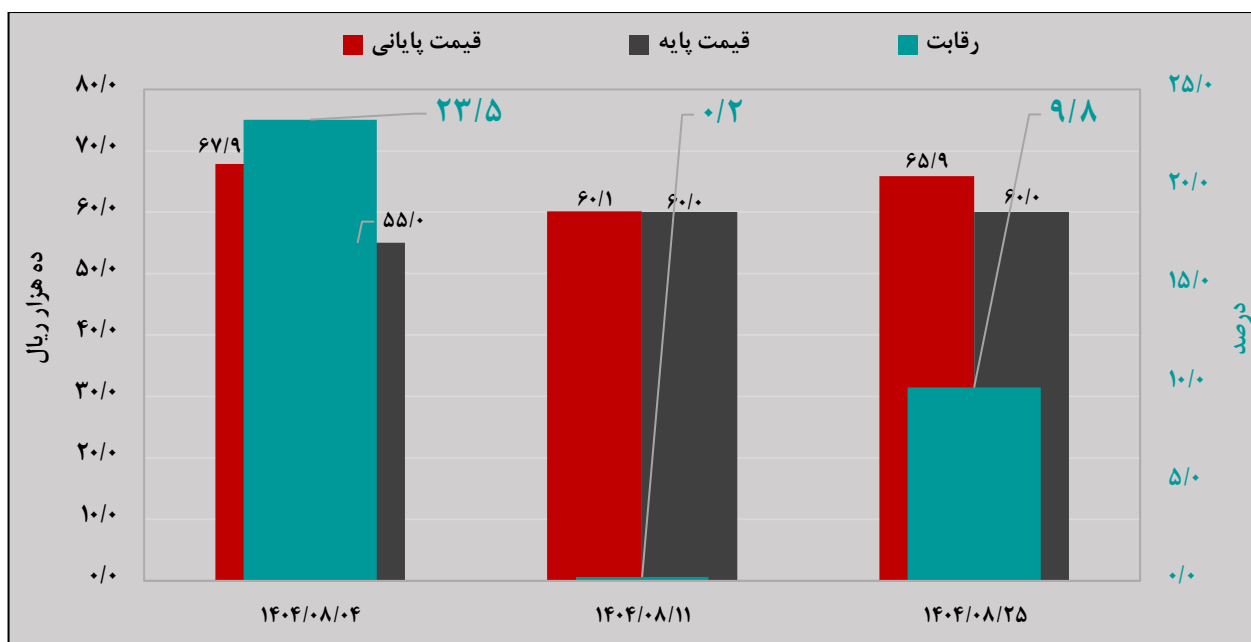
بررسی قیمت‌های پایانی معامله و قیمت‌های پایه عرضه برای تک محصول اسلاک واکس ۱۰ پالایش نفت پایا نشان می‌دهد که در چهار نوبت عرضه هفتگی قیمت‌های پایانی معاملات در بورس کالا طی آبان‌ماه ۱۴۰۴ رقابت قیمتی نداشته‌اند.

۴-۲-۵. رفتار قیمتی و میزان رقابت در معاملات اسلاک واکس؛ نفت سپاهان

در این بخش، برای سنجش شدت رقابت، اختلاف میان قیمت‌های پایه و پایانی دو نوع پارافین واکس شرکت نفت سپاهان در تمام نوبت‌های عرضه آن‌ها مورد ارزیابی قرار گرفته است.

شکل زیر وضعیت رقابت قیمتی پارافین واکس سنگین ۵٪ عرضه‌شده توسط شرکت نفت سپاهان را در معاملات بورس کالا طی آبان‌ماه سال جاری نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود، این محصول در نخستین نوبت عرضه (هفته اول آبان‌ماه) بالاترین سطح رقابت قیمتی ماه مورد بررسی را تجربه کرده که معادل ۲۳/۵ درصد بوده است.

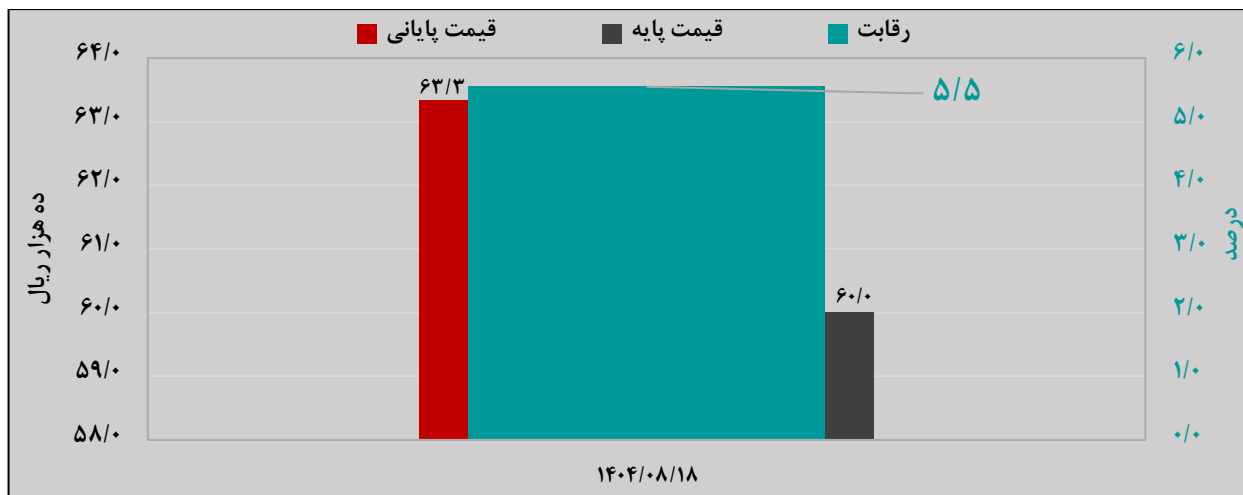
شکل ۳۴. میزان رقابت قیمتی پارافین واکس سنگین ۵٪ شرکت نفت سپاهان؛ آبان ۱۴۰۴

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

محصول دیگر عرضه‌شده توسط شرکت نفت سپاهان، پارافین واکس سبک ۸ درصد، نیز در تنها نوبت عرضه خود در بورس کالا طی آبان‌ماه ۱۴۰۴ (هفته سوم آبان‌ماه) با رقابت قیمتی مواجه بوده است. بررسی اختلاف میان قیمت پایه و قیمت پایانی این محصول نشان می‌دهد که در معامله انجام‌شده، رقابتی معادل ۵/۵ درصد به ثبت رسیده است.

شکل ۳۵. میزان رقابت قیمتی پارافین واکس سبک ۸٪ شرکت نفت سپاهان؛ آبان ۱۴۰۴

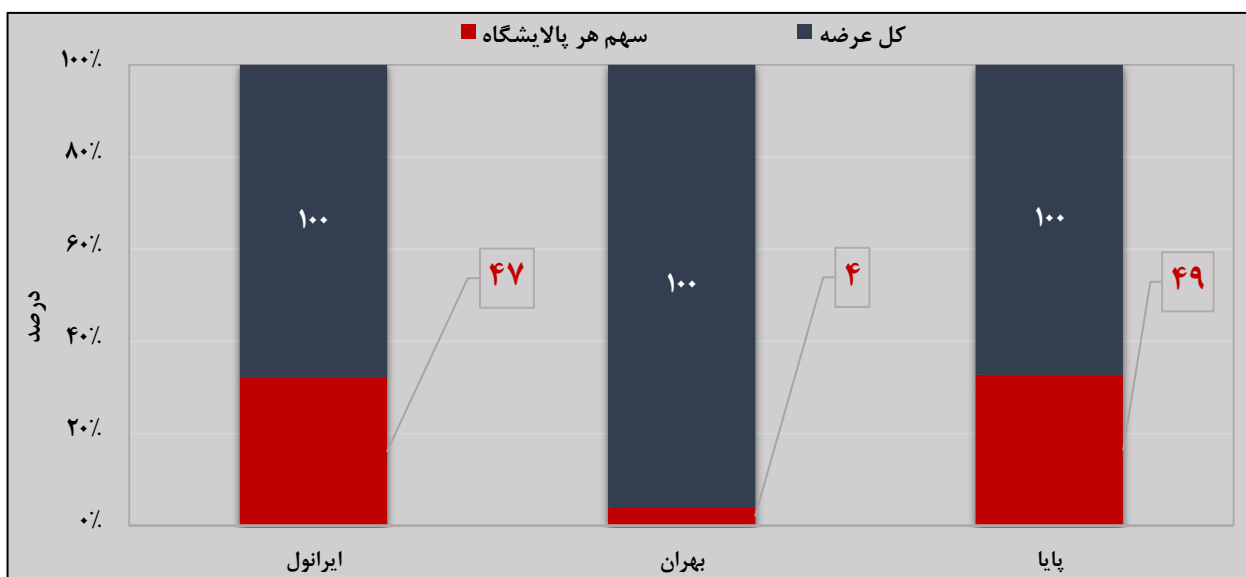
مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

۳-۴. تحلیل ساختار بازار گریدهای مشترک اسلاک واکس و سهم تولیدکنندگان

این بخش با تمرکز بر گریدهای مشترک اسلاک واکس که توسط بیش از یک عرضه‌کننده در بورس کالا عرضه شده‌اند، به بررسی ساختار بازار و توزیع سهم هر شرکت می‌پردازد.

از میان گریدهای مختلف اسلاک واکس عرضه‌شده توسط شرکت‌های مذکور، تنها اسلاک واکس ۱۰ به‌صورت مشترک توسط سه عرضه‌کننده در بورس کالای ایران ارائه شده است. شکل زیر سهم شرکت‌های نفت ایرانول، نفت بهران و پالایش نفت پایا از مجموع عرضه اسلاک واکس ۱۰ در آبان‌ماه سال جاری را نشان می‌دهد. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، پالایش نفت پایا با سهم ۴۹ درصدی و نفت ایرانول با سهم ۴۷ درصدی، تقریباً سهمی برابر از عرضه این محصول داشته‌اند، در حالی که سهم شرکت نفت بهران از مجموع عرضه اسلاک واکس ۱۰ تنها ۴ درصد بوده است.

شکل ۳۶. سهم از مجموع عرضه اسلاک واکس ۱۰ به تفکیک پالایشگاه‌ها؛ آبان ۱۴۰۴

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

بررسی معاملات اسلاک‌واکس و پارافین‌واکس در بورس کالای ایران طی آبان‌ماه ۱۴۰۴ نشان می‌دهد که بازار این محصولات عمدتاً با عدم تعادل ساختاری به نفع تقاضا مواجه بوده است. در بخش قابل توجهی از گزیده‌های عرضه‌شده، به‌ویژه محصولات شرکت نفت ایرانول، اسلاک‌واکس ۳۰ نفت پارس و پارافین‌واکس‌های نفت سپاهان، حجم تقاضای ثبت‌شده فراتر از عرضه بوده که بیانگر جایگاه مصرفی بالای این گزیده‌ها و محدودیت نسبی عرضه در بازار داخلی است. در مقابل، عرضه مازاد اسلاک‌واکس ۱۰ توسط پالایش نفت پایا نشان می‌دهد که وضعیت تعادل بازار به‌صورت یکنواخت میان همه گزیده‌ها و عرضه‌کنندگان توزیع نشده و برخی محصولات با مازاد عرضه مقطعی مواجه‌اند.

تحلیل رفتار قیمتی معاملات نیز حاکی از آن است که رقابت قیمتی تابع مستقیم شرایط عرضه و تقاضا در هر گزیده بوده است. گزیده‌هایی که با شکاف معنادار میان عرضه و تقاضا روبه‌رو بوده‌اند، رقابت قیمتی محسوس‌تری را تجربه کرده‌اند؛ در حالی که در برخی محصولات، علی‌رغم عرضه مستمر، قیمت‌های پایه و پایانی هم‌سطح باقی مانده‌اند. این امر نشان می‌دهد که نبود رقابت قیمتی لزوماً به معنای ضعف تقاضا نیست، بلکه در برخی موارد می‌تواند ناشی از کفایت عرضه یا محدودیت دامنه رقابت در ساختار بازار باشد.

در بخش گزیده‌های مشترک، ساختار بازار اسلاک‌واکس ۱۰ بیانگر تمرکز نسبی عرضه است؛ به‌گونه‌ای که دو عرضه‌کننده اصلی، یعنی نفت ایرانول و پالایش نفت پایا، سهم غالب بازار را در اختیار دارند و نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌دهی به تعادل عرضه و مسیر قیمت‌ها ایفا می‌کنند. سهم محدود سایر عرضه‌کنندگان در این گزیده، حساسیت بازار را نسبت به تغییر رفتار عرضه این دو بازیگر افزایش می‌دهد و می‌تواند در ماه‌های آینده به نوسانات بیشتر در حجم معاملات یا شدت رقابت قیمتی منجر شود.

در مجموع، نتایج این بخش نشان می‌دهد که بازار اسلاک‌واکس و پارافین‌واکس در آبان‌ماه ۱۴۰۴ بازاری تقاضامحور، ناهمگون از نظر تعادل گزیدی و متأثر از تمرکز عرضه در برخی محصولات بوده است؛ ویژگی‌هایی که در تحلیل روندهای آتی این بازار و تصمیم‌گیری عرضه‌کنندگان و مصرف‌کنندگان باید به‌صورت جدی مورد توجه قرار گیرد.

جمع‌بندی

بازار فرآورده‌های میانی و خوراک زنجیره پالایش و پتروشیمی، شامل میعانات گازی، وکیوم‌باتوم، روغن پایه و اسلاک‌واکس، در آبان‌ماه ۱۴۰۴ با چالش‌هایی همچون عدم تعادل عرضه و تقاضا، تمرکز شدید در تأمین محصول و شدت رقابت قیمتی مواجه بوده است. بررسی داده‌های معاملات بورس انرژی و بورس کالای ایران نشان می‌دهد که سهم عرضه‌کنندگان اصلی از بازار و فشار تقاضا نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌دهی به قیمت‌های پایانی و ساختار بازار ایفا کرده است.

۱. میعانات گازی

میعانات گازی عمدتاً توسط مجتمع گاز پارس جنوبی و پالایش گاز سراجیه قم عرضه شده و سایر تولیدکنندگان سهم اندکی داشته‌اند. حجم عرضه در این دو شرکت پاسخگوی سطح تقاضای ثبت‌شده نبوده و شکاف قابل توجهی بین عرضه و تقاضا مشاهده شده است. تنها پتروشیمی رازی در معاملات خود رقابت قیمتی معادل ۱۴/۶ درصد را تجربه کرده است. در کل، بازار میعانات گازی در این دوره متمرکز، با کمبود نسبی عرضه و محدودیت رقابت قیمتی بوده است.

۲. وکیوم باتوم

وکیوم باتوم در آبان‌ماه توسط هفت پالایشگاه عرضه شد، اما مجموع عرضه ۵۳۶ هزار تن در برابر تقاضای ۱۱۴۰ هزار تن قرار داشت که بیشترین شکاف مربوط به پالایش نفت اصفهان بود. سهم عرضه بین پالایشگاه‌ها متفاوت بود؛ نفت اصفهان ۴۱ درصد و نفت تهران و شیراز تنها ۴ درصد از عرضه کل را به خود اختصاص دادند. با این حال، معاملات وکیوم باتوم تحت فشار تقاضای بالا با رقابت قیمتی قابل توجهی همراه بود و اکثر پالایشگاه‌ها در نوبت‌های مختلف رقابت بالای ۳۰ تا ۵۲ درصد را تجربه کردند.

۳. روغن پایه

چهار تولیدکننده اصلی شامل ایرانول، بهران، پارس و سپاهان در آبان‌ماه محصولات خود را عرضه کردند. تقریباً در تمام گریدها، تقاضا از عرضه پیشی گرفت و تولیدکنندگان با فشار تقاضای بالا مواجه بودند. نفت ایرانول بیشترین تنوع محصول را ارائه کرد و تنها برای استاک آن رقابت قیمتی نداشت؛ سایر گریدهای این شرکت و همچنین محصولات نفت پارس، بهران و سپاهان با رقابت قیمتی قابل توجه مواجه شدند. در گریدهای مشترک SN150 و SN500، ایرانول و سپاهان بیشترین سهم عرضه را در اختیار داشتند و بازار رقابتی شدیدی ایجاد شده بود.

۴. اسلاک واکس

اسلاک واکس و پارافین واکس در آبان‌ماه با نوسانات قابل توجه در عرضه و تقاضا مواجه بودند. نفت ایرانول با چندین گرید و نفت پارس، بهران و پایا با گریدهای تک محصولی حضور داشتند. برخی محصولات مانند اسلاک واکس ۴۰ و اسلاک واکس ۲۰ ایرانول و اسلاک واکس ۳۰ نفت پارس با کمبود عرضه مواجه و رقابت قیمتی بالایی ثبت کردند، در حالی که برخی محصولات مانند اسلاک واکس پترولاتوم و اسلاک واکس ۱۰ بهران و پایا رقابت قیمتی نداشتند. بازار اسلاک واکس و پارافین واکس ترکیبی از عرضه متمرکز و ناهمگون، شکاف‌های قابل توجه بین عرضه و تقاضا و فشار رقابت قیمتی بود. در نهایت، تحلیل بازار آبان‌ماه ۱۴۰۴ نشان می‌دهد که:

- ✓ در اکثر محصولات، عرضه کمتر از تقاضای بازار بوده و فشار تقاضا نقش مهمی در تعیین قیمت‌های معامله داشته است.
- ✓ تمرکز عرضه در برخی محصولات مانند میعانات گازی و اسلاک واکس ۱۰ موجب تقویت نفوذ چند عرضه‌کننده اصلی بر بازار و افزایش حساسیت به تغییر رفتار آنها شده است.
- ✓ رقابت قیمتی در بازار وکیوم باتوم و روغن پایه بالا بوده و نشان‌دهنده انعطاف‌پذیری بازار و تأثیر فشار تقاضا بر تعیین قیمت‌هاست.
- ✓ مدیریت عرضه و برنامه‌ریزی تولید برای پاسخ‌گویی به تقاضای بالای بازار و حفظ سهم رقابتی تولیدکنندگان در گریدهای مشترک اهمیت کلیدی دارد.

در مجموع، بازار این چهار محصول در آبان‌ماه ۱۴۰۴ بازاری پویا و تقاضامحور، با عدم تعادل‌های مقطعی و تمرکز نسبی عرضه بود که تصمیمات راهبردی تولیدکنندگان در آینده می‌تواند مسیر قیمت‌ها و سطح رقابت را به‌طور معناداری تحت تأثیر قرار دهد.

About us

The section of oil, gas and petro-chemistry is the up-most and first industrial vantage of the country and the pivot of the Economy of Iran. Regarding the importance of this section and the need for coordinating and organizing the most active people in the field of production and exporting oil, gas, and petrochemical products, some forethoughtful and job- makers in the private section of the country decided to come together to fight against the threats by using the opportunity of mass intelligence and potentials.

2023 Iranian Oil, Gas and Petrochemical products exports' association All Rights Reserved.

OPEX Publications

Website: <http://www.opex.ir>

Contact information: <http://www.opex.ir/en/aboutus/contactus>